

Pohľady

Petra Benovský: Fading Moments - V rozhovore s módnou fotografkou Petrou Benovský, pochádzajúcou zo Slovenska, na str. 4-6 sa dočítate o inscenovanom fotografovaní, cestovaní a projektoch Modelroadtrip.

Im Interview mit der aus der Slowakei stammenden Fotografin Petra Benovský (S. 4-6) werden Sie über Fotografieren, Reisen und Modelroadtrip-Projekten lesen.

Z OBSAHU:

**SLOVENSKÝ
ÚSPECH
VO SVETE MÓDY**

PETRA
BENOVSKY
RICHARD
ROZBORA

**KULTÚRNA JAR
ADELY
OSTROLÚCKEJ**

**Š. L. ENDLICHER
210. VÝROČIE
NARODENIA**

**NA DRUHEJ
STRANE
VEĽKEJ MLÁKY
CESTOPIS**

**MULTIMEDIÁLNE
UMENIE
VÝSTAVA**

**STEIN
NA DUNAJI**

**KLUBOVÉ
VEČERY**

KONCERTY

SLOVENSKO

PRÍKLAD IDEÁLNEJ INTEGRÁCIE DO EÚ? ALEBO PREČO ĽUDIA (NE)CHODIA VOLIŤ?

Možno aj vy ste boli zarazení nízkou účasťou Slovákov na voľbách do Európskeho parlamentu. Alebo aj nie a máte svoj názor, prečo je to tak. Ale paradox to je teda poriadny – Slováci vedú už niekoľko rokov v štatistike v otázke dôvery voči Európskej únii, veria hospodárskej kompetencii a sile spoločnej meny euro. Dokonca na otázku – Môj hlas platí v EÚ – odpovedá 27 percent kladne – ale len 13 percent ide aj naozaj voliť. To je trochu viac ako pol milióna z celkového počtu voličov 4,4 milióna. V Rakúsku je to 45 percent a vo Viedni išlo voliť toľko obyvateľov ako na celom Slovensku dokopy. Zaujímavý fenomén, nie?

Ja mám svoj osobný prístup k voľbám. Moje prvé voľby, na ktorých som sa zúčastnil, boli roku 1981 do Federálneho zhromaždenia ČSSR – 350 poslancov do snemovne ľudu a národov. Účasť na voľbách 99,51 percent, super nie? Zobral som si pero, občiansky a s kamarátom Mirom sme sa vypravili voliť. Dostali sme lístky, na ktorých boli už mená vytlačené, žiadne miesto na alternatívy a pero nebolo treba, všetko už len vhodíť do urny. Lístky sme označili, ale nevhodili do urny. Potom vonku sme ich tajne spálili. Odvtedy si vážim možnosť ísť voliť, keď mám lístok, kde sú reálne alternatívy, z ktorých si môžem vybrať. Môžem napísať celkom iného kandidáta, a keď naozaj niet koho voliť, tak môžem napísať moje želanie... Pre nás v rodine je to spoločný akt – vždy sme išli aj s deťmi, chceme byť aj im príkladom, že má zmysel zobrať si tých pár minút. Keď človek vidí štáty, kde ľudia čakajú hodiny na to, aby odvolili, tak tu v Rakúsku sme vo veľmi komfortnej situácii. O to viac ma prekvapila účasť na Slovensku.

Paradoxom dnešnej doby je, že máme stále viac možnosti prejavíť slobodnú voľbu, no nikdy v skutočnosti nie sme spokojní a šťastní. Stále hľadáme niečo iné, niečo viac. Ale najšťastnejší ľudia žijú v najchudobnejších krajinách, kde je možnosť výberu malá. Čím to je? Dosiahli Slováci za posledných 25 rokov málo? Ja som si myslel, že Viedňania sú majstrami v ponosovaní – „Sudern, Jammern und Nörgeln“ sú predsa rakúske hlavné kompetencie. Ale niekedy sa im Slováci veľmi približia. Pokrok vraj závisí od tých

nespokojných, ktorí sa nechcú zmieriť so svetom, aký je, a nedajú pokoj, kým sa nezlepší. Ak by len toto stačilo, Slovensko by získalo v civilizačnej olympiáde oveľa viac medailí ako v normálnej športovej olympiáde. Keď prestávame rozumieť, aké výnimočné šťastie je žiť v mieri, hrozí cynizmus pri pohľade na ľudí umierajúcich na námestiach v našom tesnom susedstve. Aj keď máme všetci dojem, že je všetko drahé – na nákupný košík naložený desiatimi základnými potravinami treba dnes odpracovať na Slovensku asi o štvrtinu menej času ako za komunizmu. Ja si myslím, že napriek problémom, ktoré Slovensko má, aj napriek tomu, že mnohokrát niet koho voliť, či pocitu, že priveľa vecí ide dolu vodou, na Slovensku nie sú sloboda bez strachu o život len frázami, ale realitou – ktorá chýba v mnohých krajinách bývalého východného bloku. Realitou, ktorú treba chrániť, zveľebovať, šíriť a nevzdať sa tvárou v tvár malichernostiam.

Každý Slovák mal svoj dôvod, prečo nešiel voliť. Bolo pekné počasie – ale išiel by za dažďa? Nebolo koho voliť – ale už Churchill povedal, že každý národ má takých politikov, akých si zaslúži. Potom je tu závisť – tí tam dostanú 10-krát toľko ako ja. Pociť byť komparzom, ktorý pomáha niekomu k teplým miestam, prevažoval. Iní nie sú spokojní s regionálnou vládou, alebo s politikou všeobecne? Možno chýba nadnárodná osobnosť, ktorá by vedela strhnúť ľudí? Možno je frustrujúce, že približne 80 percent slovenských zákonov je len bruselským zrkadlom. Je tak na mieste pýtať sa, prečo tí voliči, ktorí nie sú spokojní s vystupovaním slovenských zástupcov v Bruseli a s fungovaním Únie všeobecne, nedali väčšiu dôveru novým zoskupeniam a stranám? Iným dôvodom, prečo dali Slováci prednosť kopaniu v záhradkách, môže byť aj čiastočná únava po nedávnych prezidentských voľbách – dvakrát nastúpiť a voliť – to je tvrdý džob pre občana. Ale ja som mal z toho dojem, že ani vláda, ani predseda parlamentu voličov neburcovali, aby využili svoje občianske právo

a dali vysvedčenie doterajším zástupcom Slovenska v Európskom parlamente. Politické strany nekomunikujú o svojej európskej politike. Dominujú vnútroštátne témy, európske sú niekde na chvoste. O činnosti ostatných poslancov iných štátov verejnosť takmer nič nevie – ale im aj tak závidí. EÚ je veľmi ďaleko pre miestnych politikov – a tak volebné fiasko ide aj na ich tričko.

Zaujímavú myšlienku mi ponúkol kamarát Tomáš – Slovákom je jedno, kto tam v Európskom parlamente bude, kto bude rozhodovať – veď už nejaký bude. Slováci sú spokojní s EÚ, v podstate sa aj oplatilo tam byť – Slovensko dostáva viac, ako platí. Slováci majú historické skúsenosti s tým, že za nich rozhodovali vždy iní, a to nie práve v ich prospech. Či už sa o nás rozhodovalo v Budapešti, v Prahe či Mníchove, Moskve atď., vždy boli Slováci voči tým, čo rozhodujú, minimálne rezervovaní – ale málokedy ukázali nevoľu proti vládnucej triede. Akceptovali, čo bolo, a tým definovali svoju stratégiu prežiť v ťažkých podmienkach bez konfliktných situácií. Doma si povieme, čo sa nás naozaj dotklo, čo nás nahnevalo – vonku maska – všetko v poriadku. Prečo by nemali byť rezervovaní voči Bruselu? Neúčasť vo voľbách môže byť chápaná aj ako vyjadrenie opatrnosti. Prečo nie?

Je to trend? Bude to iné? Kam sa vyvíja politika v Európe? Ja vidím dve tendencie v európskej politike – lokálne skupiny ľudí, ktorých človek pozná na ulici, s ktorými nás spája lokálny záujem – tých radi zvolíme do mestského parlamentu. V národných voľbách je to iné. Strany, ktoré majú nacionálny alebo globálny dosah, tie by mali vidieť ďalej ako na koniec nosa. Do Európskeho parlamentu potrebujeme zas mať človeka, ktorý vie reči, ma zázemie – pozná ľudí na medzinárodných platformách. Kto potrebuje, prosím vás, v EÚ parlamente nejakého lokálneho komika... ale ako starostu mesta – prečo nie, aspoň bude sranda.

A prečo pôjdete voliť VY? ■

Obsah

- 4 **SLOVENSKÝ ÚSPECH VO SVETE MÓDY** | PETRA BENOVSKY | RICHARD ROZBORA | *Ingrid Žalneva*
- 9 **JÁN MÓRY TATRANSKÝ SKLADATEĽ A HOTELIER** | *Edith Veith*
- 10 **KULTÚRNA JAR ADELY OSTROLÚCKEJ** | *Ingrid Žalneva*
- 12 **TO NAJLEPŠIE, ČO DOMA MÁME** | *Ingrid Žalneva*
- 13 **LITERÁRNA REVUE DADA NAGYA** | *Jozef Macura*
- 14 **ŠTEFAN LADISLAV ENDLICHER**
BOTANIK EURÓPSKEHO VÝZNAMU | *Martina Viglašská*
- 16 **NA DRUHEJ STRANE VEĽKEJ MLÁKY „AT THE SAME MOMENT“**
V TEJ ISTEJ CHVÍLI... | N.Y. / 1. časť | *Ingrid Konrad*
- 19 **„TAK NÁM ZABILI FERDINANDA“** | *Vlado Mlynár*
- 20 **PODMANIVÝ SVET EUGENA SUCHOŇA** | *Edith Veith*
- 21 **LÚČNICA** | KONCERT | *Helena Steiner*
- 22 **INŠTALÁCIA / VIDEOART / FOTOGRAFIA** | VÝSTAVA | *Ingrid Žalneva*
- 24 **AKTÍVNA SOVA** | DETSKÁ STRÁNKA | *Elena Mandik*
- 25 **SLOVENČINA PRE DETI V SPOLKU SOVA** | DETSKÁ STRÁNKA
- 26 **STEIN STREDOVEKÉ MESTO NA DUNAJI** | *Jana Gregor-Rogler*
- 29 **MARTIN REPKA A JEHO NÁVRAT BOCIANOV** | *Ingrid Fux*
- 30 **TOSKÁNSKO** | KORENINY |
NA NÁVŠTEVE UMELECKO-HISTORICKÉHO MÚZEA VO VIEDNI |
POZVÁNKA NA PŮŤ SLOVÁKOV DO MARIAZELLU | OZNAMY
- 31 **4. DANUBE CHALLENGE TENNIS CUP 2014**

Milí čitatelia Pohľadov!

Koncom apríla sme spoločne oslávili závideniahodnú deväťdesiatku našej pani Vilmy. Pripravili sme pre ňu nielen párty s občerstvením, živou hudbou a tortou. V pláne bol ešte jeden mimoriadny darček

– zobrať pani Zúbek na spomienkovú oslavu narodenín Adely Ostrolúckej, ktorá by mala presne o sto rokov viac ako naša pani Vilma. Adelinu lásku k významnému slovenskému národovcovi Ľudovítovi Štúrovi zvečnil vo svojom románe Ľudo Zúbek – švagor pani Vilmy. Všetko so všetkým súvisí... Pani Zúbek sa na výlet na Slovensko tešila, ale predstavte si: necelé dva týždne po oslave svojich narodenín, t.j. štyri dni pred podujatím na Ostrej Lúke, si zlomila nohu! Do malej stredoslovenskej obce som sa teda musela vypraviť bez nej, zato ale v spoločnosti našej sprievodkyne Janky Gregor-Rogler, ktorá určite niektoré novozískané informácie zahrnie do svojho výkladu pri prechádzkach po viedenských uličkách. Viackrát som už vo svojich editoriáloch kritizovala pomery na Slovensku, no tentoraz musím napísať pochvalu. Akcia na Ostrej Lúke by zniešla porovnanie s akýmkoľvek podujatím podobného rázu tu v Rakúsku. Ostrolúčania sa na oslavu jubilea „ich“ Adely naozaj dobre pripravili, viac si o tom môžete prečítať na dvojstrane 10 - 11. Chcela by som sa aj touto cestou poďakovať starostovi obce Mgr. Jurajovi Jelokovi za milé pozvanie a pani Zúbek prajem za nás všetkých skoré zotavenie, aby sme sa zase mohli tešiť z jej prítomnosti na našich spolkových podujatiach. Veď už nám v spolku chýba!

Ingrid Žalneva

Fotografie: Ingrid Fux

Ďakujem vedeniu spolku i všetkým ostatným, čo pripravovali oslavu môjho jubilea. Bola som veľmi dojatá, že ste si na mňa spomenuli. Veľmi som sa tomu

Najvýznamnejšie udalosti zo života pani Vilmy priblížila Ingrid Konrad...

...dojímavé momenty, ako povedala pani Zúbek, musela spláchnuť...

potešila a svoju narodeninovú párty som si naozaj užila. Ďakujem aj za všetky dary a kvety.

Vaša Vilma Zúbek

...Wiener Lieder jej zahrála Sabina Mlynar...

...a na želanie hrala aj pravá rómska muzika zo Slovenska.

Ingrid Žalneva

Slovenský úspech vo

Petra Benovský a Richard Rozbora spolupracujú v oblasti módy už dva roky. Richard navrhuje a tvorí, Petra jeho výtvary fotí a pomáha cennými radami, ktoré získala počas dlhoročnej kariéry modelky. Obaja pochádzajú zo Slovenska, no veľkú časť svojho doterajšieho života prežili v rôznych kútoch sveta. Ich terajším domovom je Rakúsko, kde sa obaja dostali do povedomia v tunajšej módnjej brandži.

Petra Benovský

Módna fotka je ako moderná rozprávka

Do sveta modelingu ste sa dostali, keď ste nemali ani 14 rokov.

Nikdy som nespívala, že sa stanem modelkou. Som taký klasický prípad: v kine sa ma ktosi opýtal, či by som nemala záujem o modeling. Doma otec povedal, však to vyskúšaj, a tak som prišla do agentúry. Neskôr som sa dozvedela, že som bola prvá modelka vo Viedni, ktorú hneď zaradili do ženskej kartotéky, a nie do detskej. Možno som mala vtedy buclatejšie líca, ale typovo som sa nezmenila, ani postavou. V škole som o modelingu veľa nerozprávala, stačilo, že spolužiaci videli moju tvár na plagátoch. Veľmi skoro som pochopila, že si takto veľa kamarátov nezískam. Prácu modelky som brala ako jedinečnú možnosť zažiť niečo, čo druhí v mojom veku nemohli. Zakrátko som odcestovala do Japonska, kde som pobudla dva mesiace.

V modelingovej brandži ste si vyskúšali aj iné profesie. Ako ste sa ocitli s fotoaparátom v ruke?

Po určitom čase som sa začala nudiť. Nechcela som byť len pekná, chcela som robiť aj niečo iné. Raz neprišla na dohovoréné džob vizážistka, tak som sa ponúkla, že líčenie urobím za ňu. Fotografovi sa to páčilo a bola zo mňa zrazu vizážistka. Pracovala som aj ako žurnalistka, každý deň som bola v parlamente a pre súkromné rozhlasové stanice vysielala reportáže o politike a ekonomike... V dvadsiatich štyroch, lebo som chcela mať stály príjem, som začala pracovať

Foto: Petra Benovský

Ľeterická Barbara Kaudelka v šatách Richarda Rozboru

v modelingovej agentúre Stella a popritom som pomaličky študovala psychológiu. Ako modelingová bookerka som vyhľadávala nové dievčatá. K mojim úlohám patrilo aj zostaviť pre ne portfólio fotiek. Časom ma prestalo baviť vyvolávať fotografom a doprosovať sa ich, pozháňala som si foťák a navcavala tie fotky sama. Keď som držala v rukách fotoaparát, od adrenalínu som sa chvela na celom tele. Celý ten proces ma nesmierne vzrušoval, ešte aj zvuk, keď som cvakla spúšťou! Pritom šlo len o test shooting, nič veľké. Tie fotky vôbec neboli zlé! Vtedy som ale neplánovala, že sa stanem fotografkou. Pokračovala som vo svojom džobe, od pondelka do piatku... Potom som urobila

fotky ďalším trom či piatim dievčatám, a čo sa nestalo? Modelky išli s tými fotkami na castingy a naraz nám zavolať klient, ktorému sa veľmi páčila jedna fotka odo mňa. A tak som mala prvého klienta. V priebehu mesiaca sa začali ozývať ďalší zákazníci, časopisy... a ja som musela dať výpoveď!

Čo fotíte najradšej? Do akej miery si kladie podmienky klient a nakoľko môžete ako fotografka popustiť uzdu svojej fantázii?

Mojou srdcovkou je inscenovaná fotografia. Dnes to málokto robí, lebo je s tým viac práce. Pri inscenovaných fotografiách ide skôr o impresiu, emócie, príbeh. Povedala by som, že hlavným poslaním módnjej

svete módy

fotografie je vytvoriť ilúziu, ale v pozitívnom zmysle. Je to moderná rozprávka. Keďže už mám určitú reputáciu, tak si môžem dovoliť takmer všetko, veď kvôli tomu si ma aj klient objedná – chce presne také fotky, aké robím ja. Pri práci som ako v inom svete. Obraz, ktorý mám v hlave, potrebujem dostať na fotku a normálne mi ide šibnúť, keď sa mi to nedarí. Pred fotením si robím skice, tzv. storyboard, každú scénu, čo mám v hlave, si takto predpripravím – odkiaľ ide svetlo, kde bude postavená stolička... Na mojej fotke nie je nič náhoda, ani jeden prst!

Retuš na fotkách dnes často doslova bije do očí...

Bez retuše to, žiaľ, už nefunguje, aj keď je to jeden veľkánsky podvod. Dnes sa upravuje dokonca aj to, čo je v skutočnosti v poriadku: zmenšujú sa uši, predlžuje krk, naťahujú prsty, zväčšujú oči. Tento trend sa mi nepáči a verím, že už nebude dlho trvať. V niektorých časopisoch som si všimla, že už robia retuš len ako jemný make-up, akoby ani nebola. Ja pracujem tak, že mám vedľa seba vždy originál, a ten stále porovnávam s tvárou, ktorú retušujem. Dôležité je vedieť urobiť krok späť. V tomto považujem Picassa za úplného génia: práve on dokázal hodiť za hlavu všetko, čo sa naučil, a vrátiť sa späť k naivnej maľbe a minimalistickému štýlu. Menej je vždy viac – to je princíp, ktorý platí aj pri retušovaní fotografií.

Vráťte sa ešte do minulosti. Keď ste mali dvadsať, zasiahla vás smrť vašej mamy, na ktorú si ešte aj dnes u nás v spolku spomínajú...

V tom čase som mala chalana a naplánovaný život, že sa vezmeme, mali sme hotel, reštauráciu... Zrazu mama ochorela a po piatich mesiacoch zomrela. Bolo to pre nás ako lavína, kompletne nám to zmenilo život, mne i otcovi. Rozhodli sme sa predať dom, presťahovať späť do Viedne, ja som nemala nervy koncentrovať sa na štúdium, skončil sa mi vzťah s tým chlapcom. Predtým som extrémne plánovala, až do najmenších detailov, čo budem robiť zajtra, o akom čase, s kým... a tak to aj muselo byť. Potom som pochopila, že stačí málo a všetky plány sú preč. Každý deň sa pristihnem, že mi mama chýba. Mali sme spolu krásny vzťah, vedela o mne všetko... Celé roky som uvažovala, že si dám niečo vytetovať, napokon som sa rozhodla pre mesiac, on je pre mňa takou personifikáciou, lebo keď sa strašne potrebujem porozprávať s mamou, rozprávam sa s mesiacom. Už som mala aj termín v tetovacom štúdiu, ale práve som potrebovala na fotenie siluety vtákov a keď som videla

Picassovu holubicu, pochopila som, že to je ono. Namiesto olivovej vetvičky má v zobáku písmeno T ako Tatiana, mamine meno. Mám ju na zápästí a keď pohýbem rukou, akoby vták letel a niesol mamičku do neba.

Váš priateľ Thomas Kamenar je v Rakúsku známy ako rozhlasový a na Slovensku ako televízny moderátor. Ako sa dajú dokopy dvaja Slováci, ktorí od útleho detstva vyrastali v Rakúsku?

Cez facebook! (smiech) Ja som len taký pasívny užívateľ a facebook používam hlavne pracovne. Vôbec som nevedela, kto Tomáš je, ale zaujali ma jeho fotky zo Sri Lanky. Nezvyknem chváliť, ale jeho som musela. Tak som mu napísala: super a s čím si to fotil? Začali sme si písať o fotení, až on raz po nemecky napísal: ... lebo vieš, ja som zo Slovenska. A ja hneď na to po slovensky: Čóóó? Ty si Slovák?! Skoro sme obaja odpadli! Potom sme sa stretli a bola z toho láska na prvý pohľad. Tomáš je pre mňa najväčší „jackpot“. Konečne som našla niekoho, s kým sa môžem porozprávať, aj keď mám zlý deň. Odkedy mama zomrela, toto mi chýbalo. Mala som už predtým vážne vzťahy, ale vždy som si akosi vedela predstaviť život aj bez nich. Po stretnutí s Tomášom som ešte v ten deň zavolała kamarátke a povedala som jej, že som práve stretla človeka, s ktorým chcem zostarnúť.

Obaja s Tomášom radi cestujete a fotografujete. Keď sa vrátite z cesty, musíte mať tisícky nafotených záberov...

Naposledy sme boli spolu na veľkej ceste po Vietname, Bali a Thajsku. Tomáš fotil ako šialený. Ja som kedysi fotila oveľa viac, ale dnes som už rada, keď sa kamery nemusím pár dní dotknúť. Po toľkých skúsenostiach s fotením som sa naučila uchovať si určité momenty radšej v hlave či v srdci. Alebo z daného momentu urobiť len jedinú fotku, s ktorou som si istá, že ju môžem použiť na výstave, na stránke, kdekoľvek. Nefotím budovy, ale vzrušujúce momenty, kontrastné obrázky. Napríklad v jednom vietnamskom minimestečku sme navštívili miestny trh, bola tam špina, zabité prasa, všetko z neho predávali vystavené dosť nechutným spôsobom, krv kvapkala zo stola, predavač papierikom ovieval muchy, smial sa mi do kamery a vedľa neho stálo dievčatko s kvetinkou...

V roku 2008 ste s priateľkou, modelkou Juliou Horvath, uskutočnili projekt „Modelroadtrip“.

S Juliou sme sa vždy rozčuľovali kvôli nedoceneniu práce modeliek. Aj ja som sa niekedy s priateľkami pohádala, keď tvrdili, že

Foto: Thomas Kamenar

Petra Benovský (34)

Narodila sa v Bratislave, keď mala tri roky, rodičia sa rozhodli emigrovať do Toronta. Neskôr našli svoj nový domov v Rakúsku, kde od roku 1994 Petra pôsobila ako modelka pre agentúru Wiener Modellsekretariat, od roku 1999 pre Stellamodels. V módnjej brandži pracovala aj ako make-up artistka a bookerka. Od roku 2007 je fotografkou na voľnej nohe, pričom sa špecializuje na inscenovanú fotografiu. Objednávky k nej prichádzajú z renomovaných módných domov ako Liska alebo Calvin Klein. V minulom roku bola nominovaná na rakúsku cenu Vienna Awards for Fashion and Lifestyle v odbore módna fotografia, ktorá je v Rakúsku najvyšším ocenením pre kreatívne osobnosti v oblasti módy. Stala sa tiež tvárou Licht ins Dunkel – najväčšieho charitatívneho projektu v Rakúsku, pre ktorý zároveň naspievala aj titulnú pesničku. Momentálne pripravuje svoj prvý hudobný album Secret Garden.

modelka musí vedieť len chodiť. Ale v akých topánkach?! Veď často tie topánky ani nie sú skonštruované na chodenie! Alebo máš na sebe šaty, v ktorých sa nedá pohybovať, nik si to ale nesmie všimnúť, musí to byť elegantné. A pri fotení zasa musíš stáť vykrivená v takých nemožných pózach, že ťa na druhý deň bolí celé telo. Žiaľ, ani ostrieľaná Heidi Klum sa pri tvorbe programu Germany's Next Topmodel nedokázala vymaniť z tohto tradičného klišé. Tak sme sa s Juliou rozhodli, že urobíme dokument o tom, ako to naozaj je. Jazdili sme požičaným autom po Európe, ukazovali, v ktorom meste sa nosí aký štýl, robili sme interview s dizajnérmi, s agentúrami. Julia chodila aj na castings, aby sme priblížili, ako to funguje. Modelka, ak sa chce užiť, musí takto cestovať za prácou, lebo ani vo Viedni nie je toľko klientov, ktorí by ju desaťkrát po sebe fotili.

Ďalší projekt ste zrealizovali v roku 2010. Prečo ste si naň vybrali práve Kubu?

Jednak preto, že som chcela navštíviť komunistickú krajinu a tiež preto, že Kuba poskytuje úžasné kulisy, fotiť možno doslova v každom kúte. Tento projekt bol už ale viac osobný, konečne som chcela ukázať aj niečo zo svojej práce a zapracovať doň tému s mamou, lebo to, čo som vtedy zažila, je dodnes pre mňa nepochopiteľné – ten „fading moment“, človek ešte existuje a v zlomku sekundy už nie. Aj teraz, keď sa rozprávame, každá sekunda je jedinečná a nikdy viac sa nezopakuje. Toto ma fascinuje. Fotila som staromódne na film, s prirodzeným svetlom a s dlhou expozíciou až 30 sekúnd. Pracovala som s dvomi modelkami, jedna sa 30 sekúnd nehýbala, zatiaľ čo druhá mala určitú choreografiu pohybu. Pri tej expozícii vznikol obraz, ktorý na jednej strane pôsobil ako zamrznutý, ale bol tam naznačený aj pohyb, ako by sa vznášal prízrak. Po návrate sme urobili výstavu fotografií, ktorá vzbudila veľký ohlas.

A potom nasledoval kalendár pre náš spolok, do ktorého ste nafotili dvanásť osobností žijúcich v Rakúsku, ale s koreňmi mimo tejto krajiny.

Do kalendára som portrétovala osobnosti, ktoré poznáme z televíznej obrazovky alebo z divadla, ako Michael Niavarani, Alamande Belfor a ďalší. Všetci sú to svetobežníci, ich rodičia pochádzajú z iných krajín, oni sa tiež narodili niekde inde a teraz žijú v Rakúsku, čiže tzv. „bunter Hund“. Chcela som ukázať, koľko emócií možno vtesnať do jedného obrazu, dokonca aj vtedy, keď majú osoby zatvorené oči. Pracovali sme aj so špeciálnym bielym make-upom, chcela som tým zdôrazniť, že farba pokožky nie je dôležitá. Tenká vrstva bielej šminky vytvorila masku, ktorá symbolicky poskytuje ochranu. Potrebujeme ju v spoločnosti, ale ona nezakrýva emócie, ktoré má každý z nás a s ktorými sa identifikujeme. Nezáleží na tom, odkiaľ sme, naše emócie sú osobné. Zároveň som chcela donútiť ľudí, aby sa trochu dlhšie na tú fotku pozerali a vytvorili si pozitívne alebo možno i negatívne myšlienky.

Spievate, kreslite, fotíte, veľa cestujete, stále vymýšľate nové projekty. To musí byť pomerne náročné – rozdávať sa na všetky strany. Ako si dobijate energiu?

Napríklad hudbou. Ale najčastejšie zmizneme s Tomášom na našu chatu na Slovensku. To je moja „secret garden“ (tajná záhrada): chata, záhrada, les, úplne vypnuté telefóny... S Tomášom si niečo ukuchíme, najčastejšie bryndzové

halušky, tie strašne milujeme obaja! Áno, mnohé projekty stoja veľa energie, ale mám šťastie, že som si sama vybrala, čo robím a že ma to aj baví. Vlni ma nominovali na cenu Vienna Awards for Fashion and Lifestyle, ale ja osobne tomu neprikladám veľkú váhu. Pre mňa je najväčším uznaním mojej práce, keď mi volajú klienti a chcú odo mňa fotky. To ma vždy veľmi poteší a motivuje.

(Rozhovor vznikol v spolupráci s časopisom Miao, www.miaomagazin.sk)

Módny návrhár Richard Rozbora so svojimi modelmi v rezidencii veľvyslanca Slovenskej republiky vo Viedni

Richard Rozbora

Vytváram ilúziu, ktorá sa stáva realitou

Na vašom obchode je veľkými písmenami napísané ROZBORA COUTURE. Komu je vaša značka určená?

Náša značka je venovaná ženám, ktoré sú do určitej miery slobodné vo svojej voľbe, vo svojom výbere oblečenia, t.j. nikto ich neobmedzuje alebo nenúti vyzerať inak, ako chcú ony same. Sú to hlavne úspešné ženy, pričom vôbec nezáleží na veku. Máme aj úplne mladulinké zákazníčky, tiež nevesty, ale aj dámy, ktoré už prekročili sedemdesiatku. Naše veci dokonca nosia matka aj dcéra zároveň. Povedal by som, že naša móda je pre dámy, ktoré cítia dizajn nielen v modernom ponímaní, ale práve aj v kvalitnom remeselnom spracovaní. Myslím si, že niektoré kúsky, pokiaľ sa nerozpadnú, dali by sa dokonca dediť.

Je teda vaša móda rozpoznateľná? Uprednostňujete niektorú farbu? Na vašej značke sú písmená ružové...

Podľa ohlasov je naša móda rozpoznateľná štýlom, ale jednoznačne spracovaním. Ja turdím, že ak sa niekomu nepáčia farby alebo ak sa niekomu nepáči štýl, s tým už nič nemôžem spraviť, ale za kvalitou si stojím! Mám na mysli kvalitu materiálov a spracovania, v tomto smere máme v strednej Európe veľmi málo konkurencie, aj keď sme len veľmi malá firma. Ružové písmená? Ružová ma sprevádza v podstate od školy, mal som vtedy cyklámenovú vlohu, dokonca som v tých časoch turdíl, že ružovej nie je nikdy dosť! Je to parádna, výborná farba, rád ju dávam aj do kolekcií, ale takými stálicami sú predsa len čierna a biela. Fascinujú ma preto, lebo čierna a biela musia byť dokonalé, obzvlášť čierna. V poslednom čase mám rád aj odtiene púdrové, ťaviu sršf... Milujem aj šedú, lebo tá

dáva priestor na tvorbu. Je to relatívne nudná farba, ktorá môže byť absolútne luxusná, fantastická a dlhodobá.

Módny dizajn ste študovali na uznávanej University of the Arts Central St. Martin's v Londýne. Akou prácou sa završuje štúdium na takejto škole?

V Londýne som mal pedagógov, ktorí učili takých dizajnérov, ako sú John Galliano, Stella McCartney či Alexander McQueen. V závere štúdia sme museli pripraviť dizertačnú prácu – celú kolekciu, 8 – 12 modelov. Mali sme na to len jeden trimester, všetko sme si museli pripraviť sami, návrhy, sponzorov... Vytvoril som kolekciu z ručne vyrezávanej semišovej kože a práve tí renomovaní pedagógovia mne – chlapcovi zo strednej Európy – povedali, že som vytvoril sen. Preto mám aj v úvode našej webstránky napísané, že vytváram ilúziu, ktorá sa stáva realitou... Kolekcia bola naozaj úžasná, dosvedčuje to aj fakt, že potom veľmi obdobnú kolekciu vytvoril jeden nemenovaný svetový dizajnér... s tým však nič nenarobíte, nedá sa to napadnúť, veď nemôžete nechať patentovať každé šaty, stačí, že sa posunie gombík o dva centimetre...

Musí módny dizajnér vedieť šiť? Ušili, resp. navrhli ste niekedy aj niečo bláznivé?

Ak nepočítam ihelníčky, čo sme vyrábali na pracovnom vyučovaní na základnej škole (smiech) – mimochodom aj také štopkanie je užitočné, lebo sa dá využiť ako dizajnérsky prvok – tak skutočne som začal šiť až na Cypre, kde som navštevoval Frederick Institute of Technology. Cyprus ako bývalá britská kolónia mal veľmi silné krajčírské remeslo. Našou učiteľkou bola jedna 70-, možno 80-ročná dáma, ktorá nás učila šiť do takého detailu, že výpusťkové vrecko bolo treba opakovať aj desaťkrát, až kým nebolo ušité perfektne. Keď som potom robil v Prahe v jednej dizajnérskej firme, tam na mňa skúsali, že toto sa nedá, tamto nie je technicky možné... Tak som si sadol za stroj a ušil som to bez problémov. Viem šiť aj robiť strihy, všetko. Presne preto viem, aké sú možnosti. Najväčšou výzvou pre mňa je, nie robiť veci

na mólo, tak ako nám hovorili, že naše veci nebudú musieť byť nikdy nositeľné v MHD, pre mňa je dôležité, aby vec bola funkčná, aby sa dala nosiť a aj opakovane. Preto na otázku, či som navrhol nejaký crazy model, zvyknem odpovedať, že študentské časy mám už dávno za sebou. Lebo v škole sme väčšinou robili nenositeľné veci, i keď ja som sa vždy snažil, aby sa to aspoň trochu dalo nosiť. No urobil som napr. papierové šaty z takmer 800 vyrezávaných, malých a embosovaných kúskov papiera v lilavej farbe. Lístky som sám vyrezával skalpelom a niektoré som pokrýval plátkovou medou. Šaty boli len na jedno použitie, išlo vlastne o súťaž – propagáciu jedného švajčiarskeho výrobcu papiera. Vyhrál som vtedy 3. cenu.

S akými materiálmi pracujete najradšej a ako prebieha taký výber látok?

Najčastejšie sú to hodváby, zmes hodvábu a nejakého elastanu – to je veľmi príjemný materiál, satény, krepdešíny, mušelíny. Veľmi mám rád vlnu, prírodné materiály, ale aj s nejakou úpravou, napr. teraz sme mali

Foto: Petra Benovská

Z módnej dielne Richarda Rozbora

Richard Rozbora (39)

Narodil sa v Helsinkách v rodine slovenského diplomata. Po skončení gymnázia sa rozhodol pre štúdium architektúry, dizajnu interiéru a urbanistiky, ale po niekoľkých semestroch dal prednosť módnemu návrhárstvu na Frederick Institute of Technology v Nikózii. Po roku štúdiá ho vybrala komisia, ktorá vyhľadáva talenty na „Harvard módnych škôl“ – Central St. Martin's College of Art & Design v Londýne. Škola mu po skončení štúdií ponúkla pôsobenie na univerzitnej pôde, ktorú pred tým zastával Alexander McQueen. Richard sa rozhodol pre reálnu módu, a tak vznikla spolupráca s modistom Nickom Smithom či návrhárom Robertom Cary-Williamsom. Stal sa výhercom mnohých medzinárodných súťaží, na London Fashion Week bol zodpovedný za jeho ateliér a kolekciu jar/leto 2002. Richard v súčasnosti tvorí pod rodinnou módnou značkou ROZBORA COUTURE, spolu s bratom Robertom vlastní butik v centre Viedne. 10. septembra 2014 už druhýkrát odprezentuje svoju kolekciu na podujatí Vienna Fashion Week v MQ vo Viedni.

v kolekciu hodváb s metalickou úpravou na povrchu. A potom ešte ručne vyšívané čipky. Vzorované látky beriem len doplnkovo, lebo oveľa radšej pracujem s hladkými materiálmi, kde mám absolútnu voľnosť tvorby. Látky berieme prevažne z Talianska, Francúzska a Anglicka – 99 percent látok, čo používame, sú európske, najluxusnejšie materiály, aké sa vôbec dajú kúpiť, nie dovážané v kufroch z Dubaja! Napr. tie isté čipky, čo máme my, používa Gaultier, Valentino... Vďaka tomu, že som vyštudoval v Londýne a že som uvedený v medzinárodných databázach dizajnérov, tak si nás vyhľadávajú dodávatelia, t.j. prídu za mnou s 500 – 1000 vzorkami, čo sa zdá veľmi veľa, ale keď to robíte toľko rokov, tak presne viete, čo chcete, resp. presne viete, čo nechcete. Spolupráca je už taká zohraná, že subdodávateľ vytiahne vzorku, pozrie na mňa a hneď ju hádže preč, lebo vie, že túto nie. Látky dostávame v predstihu až dve sezóny oproti bežnému trhu. Čiže keď ich

vyberám, mám v podstate dva roky na to, aby som ich použil. Lenže mne sa veľakrát stane, že im jednoducho neviem odolať a použijem ich tak rýchlo, že si ľudia až o dve sezóny začínú uvedomovať, že ich chcú. Na toto si musím fakt dávať pozor! (smiech)

Mávali ste kvôli obliekaniu konflikty s rodičmi?

Konflikty mal skôr starší brat: dlhé vlasy, džínsové vesty s nápisom „motorhead“ na chrbte a pod. Ja hovorím, že som sa učil z chýb iných (smiech)... V rodine som mal vždy veľkú oporu, čo považujem za obrovské šťastie a úspech. Odkedy som si vedel pomenovať svet okolo seba, vedel som, čo chcem robiť. Doma – za tvrdého socializmu – som tvrdil, že pôjdem študovať do Londýna. Rodičia si mysleli, že to nebude možné, lebo to bolo predsa za Železnou oponou, a predsa sa to podarilo. Dnes máme náš obchod v centre Viedne. Povedal som „nás“ naschvál, lebo sme rodinná firma. Naša značka vychádza z nášho priezviska (mimochodom, dlhým skúmaním sme zistili, že máme prakorene práve tu vo Viedni). Ja som dizajnér, brat Robert je fotograf, ale teraz na fotenie nemá veľmi čas, lebo rieši všetky nepopulárne veci – obchodné a technické záležitosti. Mamička je PR a robí tiež kontrolu nad ekonomickými vecami. Otec je taký garant všetkého. Na Slovensku som sa stretol s takým trochu zvláštnym pohľadom na to, že mamička a otecko pomáhajú, ale predsa najstabilnejšie firmy sú rodinné, vo všetkom! Za každým zvučným menom nejakej značky sú rodinné mená – Chanel, Dior...

Už druhý rok spolupracujete s Petrou Benovskú, ktorá pre vás fotí a je aj vašou PR pre Rakúsko. Petra sa špecializuje na inscenované fotky. Neprekáža vám, že si na fotkách každý najprv všimne modelku a až potom šaty?

Petra pre nás robí nielen inscenované, ale aj produktové a katalógové fotografie. Výber modelky je pre nás veľmi dôležitý. Je veľa modeliek, ktoré sú považované za „nahé tváre“, t.j. čo si na ňu namaľujete, to máte, a tie sú veľmi dobré. Pre mňa je dôležité, aby mala modelka určitú charizmu, aby dopĺňala model, aby bola charakteristická pre určitý typ oblečenia. Preto si nevyberám 15-ročné dievčatá. Ony sa objavia na módných prehliadkach, tomu nezabránim, ale nikdy sme nemali také mladučké dievčatá na kampaniach alebo na fotení. Pre inscenovanú fotku je dôležitá práve tá ilúzia, sen, ktorý sa stáva súčasťou reality. Nedávno sme fotili herečku Barbaru Kaudelku. Cez Petru som ju našiel na facebooku, nebola vtedy ešte taká známa, no veľmi sa mi páčila. Zaujala ma tým, že ako modrooká brunetka pôsobila étericky, možno až upírsky.

Kde získava módný návrhár inšpiráciu?

Toto je klasická otázka, na ktorú sa mi strašne ťažko odpovedá. Ja som študoval aj architektúru, čiže fascinuje ma veľa vecí aj technických, už v samotnom strihu považujem členenie niektorých modelov

za fascinujúce. Inšpirácia môže byť aj od umenia, určite ma veľmi ovplyvňuje história, pohľad na módu, dobová móda – v škole sme mali veľa hodín, kde sme rozoberali viktoriánske odevy. No mojím obľúbeným obdobím je secesia a art nouveau. Žil som vo viacerých krajinách, zrejme podvedome ma aj toto ovplyvnilo, hoci tomu neprikladám veľký dôraz.

Čo považujete za svoj najväčší úspech?

Úspechom pre nás je, že mám pocit, že nás prijali v Rakúsku a že aj kolegovia dizajnéri nás akceptujú. Dôležitým medzníkom bola pre nás vlnajšia účasť na prestížnom podujatí Vienna Fashion Week. Uviedlo nás to do povedomia a prinieslo nám to do určitej miery aj publicitu v zahraničí, lebo vysielanie preberajú aj iné zahraničné médiá od Ruska až po Ameriku. Začali sme sa viac objavovať v rakúskych médiách, napr. v „Style Up Your Life“, čo je veľmi inšpiratívny časopis, ktorý sa teraz stáva veľmi populárnym. Úspechom je aj každá zákaznička, ktorá sa vráti, lebo je spokojná a šťastná. Snažíme sa robiť kvalitné a nadčasové veci a máme taký feedback, že zákazničky, ktoré si kúpia jednu vec, potom si sem prídu postupne obmeniť celý šatník. Lebo len čo si oblečú napr. našu blúzku, zrazu zistia, aká je nesmiernu pohodlná a príjemná a že sa dá nosiť hocikedy a hocikde. Minule u nás nakupovala Uschi Fellner (vydavateľka a šéfredaktorka týždenníka pre ženy MADONNA a WOMAN magazínu), dokonca bola v našich veciach oblečená na svadbe svojho syna, a to je už naozaj veľký kompliment! A úspechom je tiež fakt, že nemáme žiadne reklamácie.

Aké rady, pokiaľ ide o oblečenie, by ste dali na záver našim čitateľkám?

Každá dáma by mala mať podľa mňa v skrini aspoň jeden klasický čierny kostým a dokupovať si veci striedom tak, aby vedela šatník kombinovať. Ak niekto absolútne nemá rád čiernu, tak môže mať kostým aj tmavomodrý, no určite musí byť tmavý. Najlepšie: nohavice, sukňa, sako, prípadne aj vesta, aby to bolo kombinovateľné. Jedna veľmi ťažko prebojovateľná rada je, že si treba tieto kúsky kúpiť naraz a z jednej kolekcie! Lebo aj ja keď objednam dva baly tej istej čiernej látky, tak nikdy nie je tá istá. Určite som zástancom kvality nad kvantitou! Keď si kúpite niečo drahšie, kvalitnejšie, dlhšie vám to vydrží, radšej to nosíte a vybudujete si k tomu vzťah. A kvalitu je neskutočne vidieť i cítiť! Keď sa ma modelky pýtajú na nejakú choreografiu, ako majú ísť na móle, tak im poviem: chod' tak, ako sa v tom cítiš! – a to ma nikdy nesklamalo. Česká herečka Naďa Konvalinková povedala, že dnes sa všetci predhávajú v tom, aby skombinovali neskombinovateľné. To sa mi veľmi páči. Pokiaľ nejde o nejaké významné spoločenské akcie, kde treba dodržiavať protokol, tak je celé oblečenie hlavne o cite. No keď chce dáma vyzerať dobre, tak aspoň farebnosť by mala zladať. A pozor! Už dávno nie je pravidlom, že topánky a kabelka musia byť jednej farby! Niekdedy to pôsobí nudne, až komicky. ■

Edith Veith

JÁN MÓRY

TATRANSKÝ SKLADATEĽ A HOTELIER

S Mariannou Bárdiovou som spolupracovala už v časoch môjho pôsobenia v Slovkoncerte v Banskej Bystrici. Po takmer štvrtstoročnej prestávke stačil jeden e-mail a jeden telefonát a znovu sme sa pracovne stretli. V našom spolku sme 24. apríla 2014 prezentovali jej knihu o živote a diele hudobného skladateľa a hoteliera Jána Móryho.

Muzikologička **Dr. Marianna Bárdiová**, bývalá riaditeľka Literárno-hudobného múzea v Banskej Bystrici, sa už od mladosti venovala tvorbe, archivovaniu a propagácii osobnosti skladateľa Jána Móryho. Toto úsilie a záslužná práca vyvrcholili vydaním reprezentatívnej publikácie na špičkovej európskej úrovni pod názvom Ján Móry (1892 – 1978) s podtitulom Tatranský skladateľ a hotelier. Už titul knihy naznačuje životné krédo tejto osobnosti našej kultúry, žiaľ, neprávom takmer zabudnutej. V prvej časti monografie spoznávame rodinu Jána Móryho, dozvedáme sa o jeho predkoch z matkinej šľachtickej vetvy, autorka nám priblíži mladé roky, prvé kroky k hudbe, klavírne začiatky u učiteľa Jakuba Scheinbergera, maturitu, bojové zásluhy v prvej svetovej vojne, jeho sobáš, narodenie syna Viktora a vznik Československej republiky.

Druhá časť knihy je venovaná Zlatej ére Móryho života a tvorby. Spoznávame jeho strýka architekta Karola Móryho, zakladateľa najvyššie položenej tatranskej osady Nové Štrbské Pleso, kde vytvoril umelé jazero, postavil letné sídlo a areál Hotel Monte Móry, ktorý po jeho smrti zdedil skladateľ Ján Móry. Navštevovali ho významné osobnosti kultúry a umelci z Bratislavy, Budapešti a Berlína, medzi inými aj Oldřich Nový. Stále sa popri hotelierstve venoval aj hudbe, navštevoval koncerty v Prešove, Košiciach, kde v roku 1930 spoznal aj svoju druhú manželku, výbornú opernú speváčku a klaviristku Magdu Szakmáry. V tom čase už bol v okolitých krajinách známym skladateľom. Komponoval piesne, orchestrálne a zborové skladby a z tohto obdobia pochádzajú aj jeho prvá spevohra Biela holubica, hudobná rozprávka Hrbatý Petriček, opereta Zimný románik. Medzinárodný úspech mu priniesla opereta La Vallière v Schiller Theatre v Berlíne v roku 1933. Šťastné manželstvo a tri krásne dcéry boli jeho ďalšou inšpiráciou. Spomeňme aspoň veselohru Slečna vdova v réžii Oldřicha Nového, dve piesne z tejto spevohry v podaní orchestra R. A. Dvorského sa stali hitom vtedajšej Prahy

Dr. Marianna Bárdiová pri prezentácii života a diela Jána Móryho

a jedna odznela aj na našej prezentácii. Hudobná veselohra Pro tebe všetko mala v roku 1939 premiéru v Prahe. Bol úspešný aj v hotelierstve a jeho tatranský hotel navštevovali osobnosti ako Béla Bartók, Kornel Šimpl, Štefan Hoza, Oldřich Nový, Marta Krásová, rodiny Albrechtovcov, Macudzinských, Moyzesovcov a iných. Koniec tejto „zlatej éry“ nastal po roku 1945, keď im zoštátnili celý majetok – rodnú vilu, hotel a Kostolík Sv. Kríža v Tatrách.

V tretej časti knihy sa dozvedáme, ako ťažko sa po zmene režimu prebýjal životom v Spišskej Novej Vsi, manželka Magda, aby uživila rodinu, musela sa vzdať umeleckej kariéry a šla s deťmi z handričiek hračky a ponožky. Neskoršie Ján Móry učil na hudobnej škole a až následne sa stal jej riaditeľom. Situácia sa zlepšovala od roku 1962, keď sa rodina presťahovala do Bratislavy. Vďaka Michalovi Vilecovi manželka vyučovala na konzervatóriu a pre Jána Móryho nastalo ďalšie tvorivé obdobie, prijali ho do Zväzu skladateľov. Ale žiadosti o navrátenie majetku ostali nevyслуšané, prihlásili sa choroby... 5. mája 1978 zomiera.

Popri spomínaných životných osudoch Jána Móryho a jeho rodiny táto publikácia prináša aj cenné poznatky o jeho tvorbe a dokumentáciu jeho kompletného diela, fotografie, notový zápis, reprodukcie plagátov a pod. Dopodrobna je opísaná spolupráca s Oldřichom Novým, Ljubou Hermanovou a legendárnou Gizkou Veclovou v operete Námorný kadet. V závere autorka zhrnula odkaz Jána Móryho pre súčasnosť.

Na prezentácii sme si vypočuli aj ukážky z jeho hudobnej tvorby, časť z orchestrálnej suity Pod Kriváňom, valčik z operety Slečna vdova a iné. V diskusií sme sa dozvedeli ešte čo-to

zo života a tvorby tohto nevšedného umelca, čo sa do monografie už nevošlo. Veľmi si vážime, že na prezentácii sa zúčastnili aj členovia jeho rodiny – dcéry Andrea Réty z Budapešti a Dipl. Arch. Livia Kammel-Móry z Hagenu z Nemecka, jeho nevesta Lilly Hope a vnučka Mag. Andrea Kristály, ktoré žijú vo Viedni.

A moja osobná spomienka? Mój otec bol blízkym priateľom Jána Móryho, a tak naša rodina trávila niekoľko pekných zimných dovolení v jeho tatranskom hoteli, na ktoré si ešte ako dieťa v predškolskom veku matne pamätám, ani nie tak na lyžovačku, ako na to, že som tam ochorela a varili mi špeciálne jedlá.

Ešte by som chcela poďakovať Dr. Marianne Bárdiovej za jej záslužnú prácu na tejto obsažnej a odborne vysoko hodnotenej monografii aj za to, že nám umožnila zoznámiť sa s životom a tvorbou Jána Móryho. Tento skladateľ a hotelier celý svoj život, aj tie najťažšie roky, prežil na Slovensku, ovládal mnoho rečí a bol prospešný, kultivovaný, vzdelaný umelec a v galérii skladateľov mu patrí jedno z popredných miest. ■

Pozorné publikum pri počúvaní ukážok z tvorby Jána Móryho

Ingrid Žalneva

Kultúrna jar Adely

Obec Ostrá Lúka so svojimi 300 obyvateľmi patrí do Zvolenského okresu. Mám k tomuto regiónu blízky vzťah, veď som vo Zvolene strávila podstatnú časť svojho života. Zvolen bol v minulosti kráľovským mestom a v roku 1847 práve za Zvolen kandidoval Ľudovít Štúr za poslanca do Uhorského snemu. Bolo to v čase, keď jeho srdce horelo láskou nielen k slovenskému národu, ale tiež k Adele Ostrolúckej, ktorá pred 190 rokmi uzrela svetlo sveta v kaštieli na Ostrej Lúke.

Z úctivého postoja k svojej rodáčke by si od obyvateľov Ostrej Lúky mohli brať príklad aj v iných slovenských mestách a dedinách. Možno že nemáme toľko slávnych či vzácných predkov ako v iných európskych krajinách, o to väčšmi by sme si ich preto mali ceniť a vzdávať im úctu. V obci Ostrá Lúka sa každé dva roky koná spomienková slávnosť, ktorú nazývajú Kultúrna jar Adely Ostrolúckej. 17. mája t.r. to bol už IX. ročník – o to významnejší, že bol spojený aj s odhalením pamätnej tabule.

Jediný známy portrét Adely Ostrolúckej

Fotografie: Lesnícke a drevárske múzeum Zvolen

Adela in zápisník plný citátov z prečítaných kníh a vyliisovaných kvietok

Štúr a jeho lásky

O Štúrovi sa často lakonicky konštatuje, že sa nikdy neoženil, pretože sa oddal službe vlasti. Avšak ani toto tvrdenie nevyklučuje možnosť jeho náklonnosti k žene. Tou prvou, pri ktorej pripustil, že mu ranila srdce, bola Marie Pospíšilová. Štúr sa vracal zo štúdia v Nemecku a cestou sa zastavil v Hradci Králové u rodičov svojho pražského priateľa Jaroslava Pospíšila. Pôvodne si myslel, že tam stráví len krátky čas, jeho pobyt sa však predĺžil, lebo si zlomil ruku. Starala sa o neho dcéra domácich Marie, do ktorej sa zalúbil. Po návrate napísal jej bratovi: *Hradec váš ma náramne zranil. Rana na pravici sa už snáď skoro zahojí, ale rana na srdci je hlboká a nevyliciteľná.* Štúr sa však so svojimi pocitmi dokázal vyrovnáť, na rozlúčku napísal Marii báseň „Rozžehnáni“: *Zapomni, drahá, zapomni jinocha, nade nímž mraky bouřlivé se sháňí, zapomni, drahá, zapomni na hochu, on ti posílá bolné rozžehnáni.* Ako je z ďalších riadkov zrejme, Štúr si bol veľmi dobre vedomý politickej atmosféry v monarchii, a preto sa

rozhodol naplniť svoje poslanie pre národnú vec. V Zemianskom Podhradí, kde Štúrov brat Samo pôsobil ako evanjelický farár, mal svoj kaštieľ Gustáv Ostrolúcky. Známosť s rodinou Ostrolúckych bola pre Štúra veľmi dôležitá kvôli jeho politickej kariére, ale osudná sa mu stala aj z iného dôvodu: v roku 1846 sa v Zemianskom Podhradí zoznámil s Gustávovou neterou Adelou, ktorá bola jeho poslednou a pravdepodobne aj najväčšou láskou.

Štiavnica má Marínu, my máme Adelku!

Aj takúto vetu sme počuli na slávnosti v Ostrej Lúke. Nie nadarmo sa hovorí, že za úspechmi veľkých mužov stáli vždy ženy. Tak ako mal Sládkovič svoju Marínu, Goethe Ulriku a Puškin zase Natáliu Gončarovovú, Ľudovít Štúr stretol Adelu Ostrolúcku. V tom čase mal už 30 rokov, vydal významné jazykovedné diela a bol šéfredaktorom Slovenských národných novín. Je jasné, že takýto muž by sa nezalúbil do hocijakej bezduchej ženy. Adela

(1824 – 1853) bola mimoriadnou osobnosťou, vzdelanou a rozhľadenou, ovládala maďarčinu, nemčinu, francúzštinu, angličtinu a taliančinu, ako aj základy latinčiny a gréčtiny, a neskôr sa práve vďaka Štúrovi zdokonaľovala aj v slovenčine a poľštine. Vyznala sa vo filozofii i literatúre, v knižnici v kaštieli mala ich rodina stovky kníh v rôznych jazykoch. Výborne hrala na klavír, kvalitné hudobné vzdelanie dosiahla vďaka svojmu učiteľovi Ferencovi Erkelovi, ktorý je mimochodom autorom hudby maďarskej štátnej hymny a považuje sa za zakladateľa maďarskej národnej opery. Adela sa zaujímalá dokonca aj o politiku, často navštevovala parlament a prekladala články z maďarčiny do iných jazykov. S takouto osobnosťou sa duchovne hlboko založený Štúr mal stále o čom rozprávať. Bola to však známosť, ktorá je dnešnému svetu dosť nepochopiteľná – v 2. polovici 19. storočia bolo neprípustné, aby dvojica trávila spoločný čas osamote, bez „garde“ – sprievodu. Dokonca si svoje city nesmeli vyjadrovať ani formou intímnej korešpondencie. Štúr teda podľa vtedajších

Ostrolúckej

Pamätná tabuľa osadená 17. mája na budove Obecného úradu v Ostrej Lúke

Fotografie: Ingrid Žalnova

zyklostí písal len listy adresované milostivej pani Ostrolúckej, kde zvyčajne až na samom konci pridal pozdrav alebo odkaz pre dcéru Adelku.

Jar Adely Ostrolúckej

Názov románu Luda Zúbka poznáme všetci zo školy, pretože Adelin príbeh, vyzrozprávaný prostredníctvom 19-ročnej rektorskej dcéry Evy Jonášovej, ktorá pomáhala Adelke zdokonaliť sa v slovenčine, bol v osnovách slovenského jazyka ako súčasť povinného čítania. Po návšteve akcie na Ostrej Lúke som si knihu znovu prečítala. Na wikipédii sa píše, že je to dievčenský román z roku 1957. Musela som sa pousmiať, lebo dnes sú knihy pre dievčatá o niečom úplne inom, napísané moderným jazykom. Veď určite v nich nenájdete také spojenia ako: *keď otvorí ústa, namiesto zacvendžania myšlienky ozve sa duté zadunené prázdneho suda... alebo: akoby bola priezračným príkrovom prítajného žiaľu...* Pri rešeršovaní tejto témy ma zaujalo aj to, že keď Ludo Zúbek uvidel jedinou dochovanú podobizeň Adely Ostrolúckej, bol vraj veľmi sklamaný, vôbec sa mu nezdála pekná, a tak radšej vyhlásil, že na obraze je celkom iná osoba. Štúr o Adele napísal priateľovi Hurbanovi: *bola viac duch ako telo, ktorý sa riedko rodí a ešte redšie vychová, určený viac Bohu ako svetu*. Nuž, neviem, akú predstavu o ideáli krásy mal spisovateľ Zúbek (pri najbližšej príležitosti sa opýtam jeho švagrinej – našej pani Vilmy) alebo Štúr, no na mňa sa z obrazu díva príjemná, elegantná dáma. Ale ktovie, veď portrét namaloval peštiansky maliar Ján Vidéky, zrejme podľa staršej výtvarnej predlohy alebo dagerotypie, až 21 rokov po Adelinej smrti na želanie jej matky, ktorá sa k milovanej dcére neustále vracala v spomienkach a každý rok si pripomínala jej smrť.

Čo bolo ďalej?

Spooločenské pomery lásky Adely a Ľudovíta nepriali. Adelinini rodičia dúfali v dobrú partiu pre svoju dcéru, Štúr pochádzal len

z učiteľskej rodiny. V septembri 1847 však získal poslanecký mandát slobodného kráľovského mesta Zvolen, čím sa jeho postavenie zlepšilo. Zrejme cielene jeho záujem o post poslanca Uhorského snemu podporoval aj Adelin otec – Mikuláš Ostrolúcky, ktorý ako vtedajší podžupan Zvolenskej stolice mal na rozhodnutia mestskej rady značný vplyv. Snevové obdobie však prerušili revolučné dni meruôsmeho roku. Po porazenom povstaní a opätovnom sklamaní z cisárskeho dvora, ktorý Slovákom sľuboval podporu v boji proti maďarským radikálom, sa Štúr ocitol v nepriaznivej situácii. Zatiaľ čo sa rodina Ostrolúckych presťahovala na určitú dobu do Viedne (Ludo Zúbek uvádza vo svojej knihe adresu: Franziskanerplatz 8), Štúr žil v Modre pod policajným dozorom. Jeho žiadosti o vydávanie politických slovenských novín boli zamietnuté. Nemal žiadne stále zamestnanie. Za takých podmienok ženba vonkoncom nepripadala do úvahy! Ako som už naznačila, medzi ním a Adelkou neexistovala žiadna priama korešpondencia. Hoci v týchto krutých časoch bola Adela pre Štúra možno jediným svetlým bodom, ich láska sa pod tlakom okolností zrejme menila skôr na trápenie, plamienok živoril... Adela Ostrolúcka zomrela vo Viedni na týfus v marci 1853, jej pozostatky boli prevezené do rodinnej hrobky na Ostrej Lúke. Štúr svoju lásku prežil len o necelé tri roky. Osudnou sa mu stala poľovačka neďaleko Modry, keď sa pri pokuse o preskočenie potoka nešťastne postrelil do nohy.

Príbeh pamätnej tabule

Začal sa okolo roku 2003, keď publicista Drahoslav Machala vyhlásil zbierku na pamätník venovaný Adele Ostrolúckej. Po šiestich rokoch sice peniaze prestali prichádzať na účet, no nestratili sa. Trpezlivo čakali, kedy budú môcť poslážiť. Kontinuita myšlienky sa neprerušila ani vtedy, keď Miroslavu Bučanovú na poste starostky obce vystriedal Juraj Jelok. Zbierku spolu s ním obnovil študent gymnázia v Detve Jozef Melicherčík, ktorý si rodinu Ostrolúckych vybral za tému svojej stredoškolskej odbornej činnosti. A hoci sa nevyzbiehalo na pôvodne plánovaný sochu, 17. mája na budove Obecného úradu odhalili pamätnú tabuľu s Adelinou bustou a úryvkom básne, ktorú pre ňu napísal Štúr. Slávnostného aktu sa zúčastnil aj europoslanec Eduard Kukan, ktorý označil Adelu nielen za výnimočnú ženu, ale v podstate za Európanku modernej doby. Aj on poukázal na to, že slovenský národ má tiež svoju históriu, osobnosti a tradície. Program doplnilo vystúpenie spevokolu EFATA. My sme s kolegynou Jankou zašli aj do miestneho múzea,

kde nám ochotná pani s veľkým nadšením priblížila históriu ich dediny, poprezerali sme si remeselné stánky a ochutnali vynikajúci guláš i tradičnú ostrolúcku babu z vajec, droždia a varených zemiakov. Hoci niektorí domáci obyvatelia dali prednosť práci na záhrade, pred predstavením divadla Zelienka a vystúpením folklórneho súboru Bukovinka bola sála v kultúrnom dome zaplnená do posledného miesta. V rámci podujatia bola sprístupnená hrobka rodiny Ostrolúckych, ako aj ich kaštieľ, kde bola informatívna výstavka o Adele a Štúrovi, doplnená ich portrétmi, vytvorenými miestnymi deťmi, ktoré navštevujú školu v neďalekej Budči, nesúcu meno Adely Ostrolúckej. Najmladšia generácia sa tak už od malička stretáva s menom svojej výnimočnej rodáčky, a to je dobre. V kaštieli ešte donedávna sídlil štátny archív. Teraz ho odkúpila obec a ja im držím palce, aby ho dokázali premeniť na niečo zmysluplné a aby sa im to podarilo aspoň tak dobre ako podujatie Kultúrna jar Adely Ostrolúckej. ■

Použitý zdroj: A. Remiášová: *Plamienok lásky, Slovenka 15/1999*

Ďakujeme
Lesníckemu
a drevárskemu
múzeu vo Zvolene
za sprostredkovanie
fotografií

a pracovníckam Krajskej knižnice Ľ. Štúra
vo Zvolene za poskytnuté rešerše.

Adela Ostrolúcka (1824-1853) war eine gebildete Frau, die bei einem Großteil ihrer Zeitgenossen das Ideal eines neuen Adels erweckte – des Adels des Geistes. Geboren wurde sie im Landgut der Familie in der Gemeinde Ostrá Lúka in der heutigen Mittelslowakei. Sie erhielt eine sehr gute Ausbildung, sie sprach Ungarisch, Deutsch, Französisch, Englisch und Italienisch, später perfektionierte sie auch ihr Slowakisch und Polnisch. Adela war die letzte und wahrscheinlich größte Liebe des Ludovít Stur – des slowakischen Philologen, Schriftstellers und Politikers. Er kodifizierte die heutige slowakische Schriftsprache und war eine der herausragendsten Persönlichkeiten der slowakischen Nationalbewegung im 19. Jahrhundert. Zum Anlass des 190. Gedenktags der Geburt von Adela Ostrolúcka wurde eine Tafel mit ihrer Büste und dem Auszug aus einem Gedicht, welches ihr Stur gewidmet hatte, am Gemeindehaus ihrer Geburtsgemeinde enthüllt.

Starosta Ostrej Lúky J. Jelok (v strede) so zástupkyňami Pohľadov a členmi ochotníckeho divadla pri hrobke rodiny Ostrolúckych

Ingrid Žalneva

TO NAJLEPŠIE, ČO DOMA MÁME

Aj takto by sa dal nazvať výber štrnástich súčasných slovenských autorov, ktorých poviedky v slovenskom i nemeckom jazyku vydal v minulom roku Rakúsko-slovenský kultúrny spolok ako antológiu pod názvom *Die schöne, kalte Freiheit*. 3. júna 2014 sme knihu prezentovali za prítomnosti troch slovenských spisovateľov – Moniky Kompaníkovej, Ballu a Pavla Rankova. Hostí privítala členka výboru Andrea Čepiššáková, ktorá vydanie antológie iniciovala. Svoj nápad zrealizovala spolu s Danielou Humajovou z Literárneho informačného centra v Bratislave, ktorá moderovala aj celú prezentáciu v našich spolkových priestoroch. Počas večera čítali pozvaní hostia ukážky zo svojich poviedok, pre nemecky hovoriace publikum čítala texty v nemčine Anneliese Schwiglhofer. Literárny večer sa niesol vo veľmi príjemnej atmosfére, jedine nás mrzí to, že sme očakávali väčšiu návštevnosť, napríklad aj z Inštitútu slavistiky či iných inštitúcií vyučujúcich slovenský jazyk. Veď možnosť naživo si vypočuť a porozprávať sa hneď s tromi poprednými slovenskými autormi sa nenaskytá každý deň... Po skončení programu sme sa prítomných autorov opýtali na ich názor na súčasnú slovenskú literatúru, ako aj na dojmy zo spoločnej akcie.

Fotografie: Jozef Macura

Pavol Rankov: Myslím, že slovenská literatúra prešla za posledných 25, možno 35 rokov veľmi prudkým vývinom, vďaka ktorému sa vyrovnala iným európskym literatúram, a preto sa domnievam,

že z tohto dôvodu môže byť zaujímavá aj pre zahraničných čitateľov, napr. aj v Rakúsku. Možno je tu trochu iný pohľad, trochu iná historická skúsenosť, ale práve to môže čitateľov obohatiť a priniesť im nové zážitky. Dnešný večer bol pre mňa zaujímavý v tom zmysle, že som v meste, resp. v krajine, ktorá je na jednej strane veľmi blízko, a pokiaľ hovoríme o tej staršej histórii, tak aj historicky veľmi blízko, ale na druhej strane je dosť ďaleko, pokiaľ ide o históriu nedávnu. A práve takéto konfrontácie sú pre mňa osobne veľmi zaujímavé a veľmi poučné. Preto je pre mňa úplne iné byť vo Viedni než byť napríklad vo Varšave alebo v Budapešti. Keď prídem do Viedne, tak mám možnosť omnoho viac spoznávať, ako tu funguje svet a ako tu uvažujú ľudia.

Balla:

Čo sa týka súčasnej slovenskej literatúry, myslím, že sa k nej nedá pristupovať nejakou paušálne. Preto keď počujem spojenie „slovenská literatúra“, vždy sa opýtam, koho tým konkrétne myslíte, ktorého autora, ktorú knihu? Teraz našťastie existuje veľká diferenciácia – kto píše a čo píše, kde to vydáva, na akej úrovni, a čo tým vôbec chce dosiahnuť. Som presvedčený, že existujú na Slovensku autori, ktorí by si zaslúžili, aby ich čítali ľudia v Európe, v Amerike, prosto hocikde vo svete. A sú, samozrejme, aj takí, ktorí by si to možno ani tak nezaslúžili, ale je dobré, keď ich tiež niekto môže čítať – závisí to predsa aj od žánrov, od vydavateľstiev, ktoré majú svoje presné zacielenie a určité cieľové skupiny. Napríklad moja kniha by sa určite nehodila niekomu, kto chce predávať tisíce či desaťtisíce kusov. Takže treba to diferencovať. Na dnešnom večere sme tu boli traja autori, ktorých literatúru by možno niekto v úvodzovkách nazval ako „vážnejšiu“ alebo náročnejšiu, teda autori, ktorí sa nesnažia smerovať svoju tvorbu k nejakému masovému čitateľovi, ale skôr sa pokúšame – odľahčene povedané – dostať do učebníc, t.j. vyjadrovať podstatné veci o človeku, a nie písať nejaké slaboduché, strhujúce či

trilerové príbehy. Tento večer bol pre mňa zaujímavý aj preto, že vo Viedni som bol naposledy, ak nerátam vlnajšie udalosti, v roku 1989, keď padla železná opona. Čo sa týka publika, zdalo sa mi nesmierne zaujímavé, že to tu prebiehalo dvojязыčne. Nebol som si istý, či aj rakúski diváci sú ochotní počúvať tieto naše náhľady na svet, ale zdá sa, že železná opona po dvadsiatich rokoch tu už nie je a dá sa pochopiť, čo si myslíme my, a dá sa rozumieť tomu, čo hovoria oni. Aj ja rád čítam niektorých rakúskych autorov. Každý si naozaj môže vybrať, čo mu je blízke. A tie ostatné veci, ktoré ma nezaujímajú, či už doma alebo aj tu v Rakúsku, si nemusím všímať.

Monika

Kompaníková:

Ja som veľmi potešená účasťou a pozornosťou. Mám už takú skúsenosť, že rakúske i nemecké publikum sú veľmi

pozorné a také vtiahnuté do rozprávania. Do Nemecka chodím často a aj vo Viedni som čítala už asi 5- alebo 6-krát. Chodím sem naozaj rada čítať, je to pre mňa dobrá skúsenosť. Práve na takýchto čítaniach, ktorých som už absolvovala veľa, som zistila, že témy, o ktorých píšem, alebo tie, o ktorých píšu moji kolegovia, sú dosť univerzálne. Ja napríklad píšem o deťoch, a tým, že vlastne všetci sme boli deťmi a ešte stále sme deťmi svojich rodičov, a trebárs aj keď ešte nemáme svoje vlastné deti, tak je to veľmi univerzálna téma. Ja o tom môžem ísť rozprávať kdekolvek a som si istá, že tam nejaký ohlas vždy nájdem, pretože detstvom sme prešli všetci – bez ohľadu na to, kde žijeme alebo koľko máme rokov. Bratislava a Viedeň – to je len 70 km, maličká vzdialenosť, a aj keď som si vedomá tej určitej mentálnej vzdialenosti, ktorú spôsobilo 40 rokov komunizmu, predsa si myslím, že si máme čo povedať. Podľa mňa majú Rakúšania veľký záujem a chcú vedieť, čo sa deje na Slovensku alebo ako my rozmýšľame. Ďakujeme preto ešte raz za pozvanie!

Na podujatie prišla spolu s manželom aj zástupkyňa starostu pre mestskú časť Mariahilf pani Vlasta Osterauer-Novak, ktorá má slovenské korene, dokonca si už niekoľko rokov platí členský príspevok v našom spolku, ale pre pracovnú zaneprázdnenosť sa jej nedarí navštevovať naše podujatia. Aj jej sme sa opýtali na dojmy z prezentácie, ako aj na prípadnú spoluprácu, veď náš spolok sa nachádza práve na území časti Mariahilf.

Vlasta Osterauer-Novak (Bezirksvorsteher-Stellvertreterin für den 6. Bezirk):

Die Veranstaltung war wirklich sehr spannend und interessant, vor allem meine eigene Muttersprache wieder zu hören, wenn auch leider nicht allzu viel zu verstehen. Mein Vorteil war jedoch, dass ich das Buch schon vorher gelesen habe und ich gewusst habe, was mich erwartet. Ich fand die

Geschichten einfach genial. Als ich das Buch zu Hause gelesen habe, habe ich wirklich teilweise schallend losgelacht, weil die Geschichten, der Fortgang der Geschichten und das Ende die man nie und nie erwartet hat. Wo man gedacht hat, die Geschichte entwickelt sich in diese Richtung, und dann kommt es ganz anders.... Und sie sind so lebendig geschrieben! Ich war wirklich begeistert und habe das Buch verschlungen, es hat mir wirklich sehr, sehr gut gefallen. Es hat auch mein Herz sehr erfreut.

Ich bin Mitglied im Österreichisch-Slowakischen Kulturverein, habe leider nur sehr

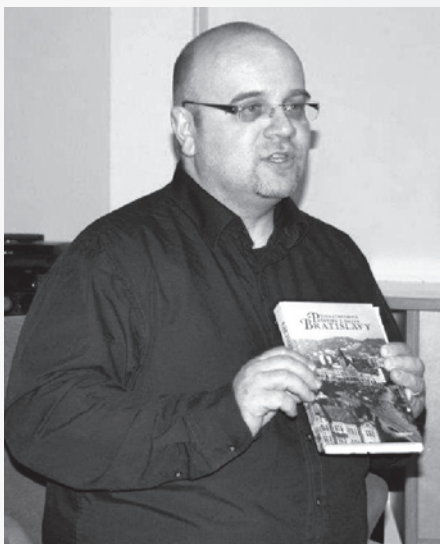
wenig Zeit regelmäßig zu den Veranstaltungen zu kommen – ich habe bis zu einem gewissen Grad ein schlechtes Gewissen. Ich denke die Veranstaltungen sind auch für deutschsprachiges Publikum sehr, sehr interessant, da es auch Übersetzungen in deutscher Sprache gibt. Ich glaube, dass es für jedes Publikum interessant ist, slowakische Literatur näher zu erfahren. In unserem Bezirk, in Mariahilf, gibt es sehr viele kulturelle Veranstaltungen und es ergeben sich in Zukunft sicher viele Möglichkeiten für Kooperationen, also herzlich willkommen. Ich freue mich auf eine zukünftige intensivere Zusammenarbeit. ■

Jozef Macura

LITERÁRNA REVUE DADA NAGYA

Na večer 15. mája 2014 čakali predovšetkým milovníci literatúry. Moderátor Dado Nagy nikoho nesklamal, pripravil pre nás nielen zaujímavé knižné novinky, ktoré sa objavili na pultoch kníhkupectiev na Slovensku, ale priviedol aj svoju hostku – doktorandku Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra v Bratislave Luciu Satinskú. Prišla nám porozprávať o tom, ako vznikla kniha Listy Olgy z literárnej pozostalosti jej otca Júliusa Satinského.

Dado Nagy nám ako prvú knižnú novinku predstavil Atlas zabúdania Petra Krištúfka. Netradične spracovaná kniha prevedie čitateľa posledným storočím na Slovensku. Originálnou formou zachytáva obdobie rokov 1914 – 2014. Každému roku je priradený jeden autentický text, ktorý vyjadruje

Dado Nagy pri predstavovaní knižných novinek

atmosféru danej doby: list, telegram, báseň, správa, nariadenie, rozsudok, rozhovor, zápis v kronike, denníkový záznam. Kniha vznikala voľne popri písaní predošlého autorovho románu Dom hluchého, keď naň zbieral historický materiál. Každý exemplár knihy obsahuje zberateľské záložky – dobové artefakty, ktoré sú tiež súčasťou spomínaných: svätý obrázok, legendárnu zelenú stokoronáčku, reklamu na Schichtovo mydlo či dobové fotografie.

Ďalšou knižnou upútavkou večera bola Krasojazdkyňa prozaičky Uršule Kovalyk. Príbeh hlavnej postavy Karolíny sa odohráva na pozadí šedivých normalizačných rokov so všetkými príznakmi tej doby. Späťne po „Nežnej“ však tieto roky hodnotí ako najúspešnejšiu časť svojho života.

Podľa Dada Nagya je veľmi zaujímavá aj kniha historičky Viery Obuchovej Príbehy z dejín Bratislavy. Autorka v nej vyrozpráva dvadsať príbehov o pamiatkach a pamätihodnostiach Prešporoka-Bratislavy. Sú medzi nimi zaujímavosti o kráľovskej pokladnici, o zasadaní Uhorského snemu v budove Kráľovskej uhorskej komory na Michalskej ulici, o oslave víťazstva nad Turkami, o Kalvárii, o protinapoleonských valoch neďaleko nákupného centra v Petržalke, o Balassovom paláci bez krídel na Panskej ulici, o cintoríne v záhrade kláštora milosrdných bratov, o nevšednom úkaze z Podhradia, príbeh hotela Carlton, o predmestí Blumentál, ale aj niečo z histórie cintorína v Slávičom údolí, kde na počiatku boli drevené kríže... Autorka sa venuje pamiatkam a histórii Bratislavy. Jednotlivé príbehy dokumentuje množstvom unikátnych archívnych dokumentov, fotografií, plánov, ktoré sa jej podarilo nájsť pri bádani v archívoch.

V druhej časti večera prenechal Dado Nagy slovo Lucii Satinskej, aby nám predstavila knihu Listy Olgy. Kniha obsahuje korešpondenciu jej otca Júliusa Satinského s jeho prvou manželkou. Lucia Satinská sa po otcovej smrti začala starať o jeho literárnu pozostalosť, a tak vznikla aj táto kniha.

Fotografie: Jozef Macura

Lucia Satinská s knihou Listy Olgy

Príbeh lásky Júliusa Satinského a Olgy Lajdovej sa začína zoznámením na lodi počas plavby na Dunaji v lete 1962. Nasledujúcich päť rokov však nestrávil spolu v Bratislave, vďaka čomu vznikla táto korešpondencia. Olga mala najprv angažmán v Košiciach, potom bol Julo na vojne, neskôr Olga odišla na dlhší čas do Ameriky. Julo a Olga si nepísali len ľúbostné vyznania či suché správy, ich listy sú plné postrehov, príhod a v neposlednom rade ilustrácií. Časť Julových listov je písaná vo forme časopisov, kde nechýbajú vlastnoručne kreslené fiktívne inzeráty a reklamy. Lucia nám niektoré listy aj prečítala.

Celý večer sa niesol v príjemnej atmosfére zaujímavého rozprávania o knižkách, ale bol aj plný veselých i tragikomických spomienok na Lucinho otca Júliusa Satinského, ktorý patril a stále ešte patrí k najobľúbenejším slovenským hercom 20. storočia. ■

ŠTEFAN LADISLAV

V roku 1830 vyšlo monumentálne vedecké dielo *Flora Posoniensis* o rastlinstve v Bratislavskej stolici, ktorého autorom bol bratislavský rodák, botanik, filológ, historik a numizmatik doktor Štefan Ladislav Endlicher. V čase vydania diela pôsobil ako odborný pracovník cisársko-kráľovskej Dvornej knižnice vo Viedni.

Narodil sa 24. júna 1804 v Bratislave, kde získal stredoškolské i vysokoškolské vzdelanie. Peštiansku univerzitu absolvoval v roku 1823, štúdium filozofie zavŕšil získaním doktorátu. V Bratislave sa venoval lingvistiky, neskôr i botanike. V roku 1828 mu ponúkli miesto v Dvornej knižnici (dnes Rakúska národná knižnica) v Hofburgu vo Viedni, kde mal za úlohu usporiadať zbierku rukopisov. Aj keď študoval prírodné vedy - predovšetkým botaniku, bol veľmi všestranný. Okrem botanických prác sa zaoberal základmi čínskej gramatiky, starou a klasickou nemeckou literatúrou i uhorskou históriou, čínskymi a japonskými mincami. V roku 1836 ho vymenovali za správcu kabinetu prírodných vied. O štyri roky neskôr prevzal profesúru na Viedenskej univerzite i miesto riaditeľa Univerzitnej botanickej záhrady po zosnulom profesorovi Jacquinovi. Aj keď pôsobil vo Viedni, získal si na Slovensku vynikajúcich nasledovníkov, medzi ktorých patrili také osobnosti, ako boli Jozef Ľudovít Holuby, Andrej Kmeť či prvá slovenská botanička Izabela Textorisová.

Botanik, filológ, historik a numizmatik Štefan Ladislav Endlicher

Svetové meno v botanike si získal vrcholným dielom *Genera plantarum*, v ktorom spísal kompletnú charakteristiku čeleďa a druhov, spracoval synonymá, uviedol rozšírenie a využitie rastlín. Preto je jeho práca pre botanikov užitočná dodnes a stala sa modelom pre ďalšie učebnice v regióne rakúsko-uhorskej monarchie. Navrhol v nej i originálny, nový systém rastlín založený na monofyletickom základe. Podstatou tohto systému bol Endlicherov názor, že rastlinstvo sa vyvinulo z nižšie organizovaných foriem života na dokonalejšie vyššie typy. Popisovaných 61 tried je podľa neho rozdelených na 277 rodov, a tie na 6895 druhov. V roku 1841 vydáva v Lipsku a vo Viedni ďalšie dielo *Synopsis Plantarum: Seu Enchiridium Botanicum, Complectens*

Enumerationem Systematicam Specierum Hucusque Cognitarum alebo Úvod do botaniky, v ktorom na delenie systematických kategórií využil svoj originálny systém, čím dokázal jeho opodstatnenosť i praktické využitie. Z pohľadu farmácie je najdôležitejšie jeho dielo *Die Medicinal-Pflanzen der österreichischen Pharmacopöe. Ein Handbuch für Ärzte und Apotheker*, ktoré vydal v roku 1842 vo Viedni. Vzniklo doslova z pragmatickej potreby. Endlicher v ňom uverejnil širší popis liečivých rastlín, pričom znova aplikoval svoj systém a ku každej rastline zaradil informácie o jej význame a využití v medicíne a vo farmácii. V čase vydania tohto diela sa na prípravu liečiv najviac používal koreň, celá rastlina alebo jej plody, a menej často vetvičky alebo byľ. Veľký význam pripisoval

ENDLICHER

BOTANIK
EURÓPSKEHO
VÝZNAMU

Endlicher aj využívaní odvaru z kôry, kvetov, listov alebo výhonkov rastlín. Od roku 1840 spolupracoval s nemeckým botanikom a bádateľom Carlom Friedrichom von Martius na deväťväzkovom atlase brazílskej flóry *Flora Brasiliensis*. Publikoval tiež prácu o kvetenstve Austrálie podľa rastlín, ktoré nazbieral diplomat a cestovateľ Charles von Hügel. V roku 1843 vydáva vo Viedni svoje posledné knižné dielo *Grundzüge der Botanik* (Základy botaniky), autorsky sa na ňom podieľal aj rakúsky botanik Franz Unger. V prvej časti analyzuje rastliny z pohľadu histológie, organológie a fyziológie. V druhej časti analyzuje poznatky zo systematiky rastlín, ich geografických aspektov a venuje sa i dejinám rastlinnej ríše.

Pýchou jeho zberateľskej aktivity bol herbár, ktorý obsahoval vyše 30 000 rastlín. Ten denne využíval pri svojej pedagogickej praxi ako profesor botaniky na Viedenskej univerzite a riaditeľ Univerzitnej botanickej záhrady vo Viedni. Na Akadémii vied vo Viedni, kde mával často prednášky pre širokú vedeckú komunitu, mu bol herbár najnázornejšou pomôckou. Ten spolu so svojou osobnou knižnicou venoval štátu.

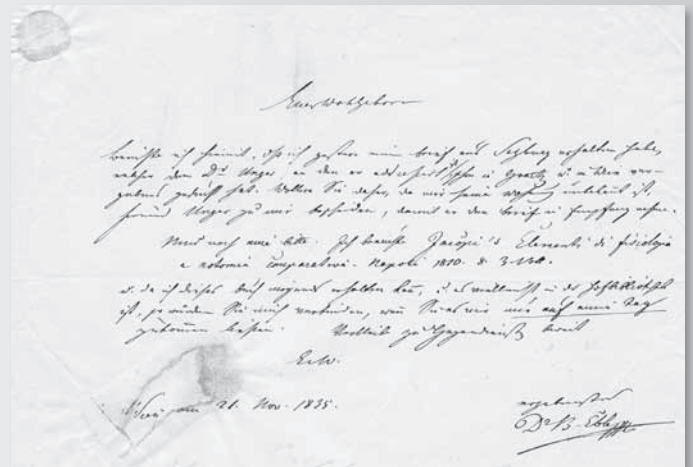
Okrem botaniky sa zaoberal aj ďalšími vednými odbormi. V roku 1844 vydal prvú nemeckú učebnicu čínštiny a o tri roky neskôr publikoval prácu o čínskych a japonských minciach vo viedenských muzeálnych zbierkach – *Verzeichniss der chinesischen und japanischen Münzen des k. k. Münz und Antiken-Cabinetes in Wien*.

K vedeckým zásluhám patrí aj jeho organizačný podiel na založení Akadémie vied vo Viedni. O jeho dobrom mene vo vedeckých kruhoch svedčí aj fakt, že bol členom takmer všetkých európskych vedeckých akadémií a vedeckých spoločností – v Mníchove, Neapole, Padove, Modene, Uhorsku, Linnéovej spoločnosti v Londýne, Českej kráľovskej spoločnosti náuk i vedeckých spoločností v Halle, Lipsku, Budapešti, Freiburgu, Berlíne, Petrohrade, Štetíne. Tiež bol menovaný za čestného kráľovského radcu pruského kráľa a v roku 1844 vyznamenaný pruským Rádom za zásluhy.

O Endlicherovom zaníetení pre vedu svedčí aj to, že keď sa mu nepodarilo získať na vedecký výskum takmer žiadnu peňažnú pomoc od oficiálnych inštitúcií, vynaložil na jeho financovanie celý rodinný majetok. Platil rozsiahle nákupy kníh nielen do svojej osobnej knižnice, ale aj pre študentov. Financoval vydávanie časopisu *Annalen des Wiener Museums der Naturgeschichte*, ktorý založil v roku 1835 a publikoval v ňom množstvo svojich rozsahom menších prác. Časom však upadol

do obrovských dlhov. Nezaujímame zamestnávateľa, jeho spolupracovníkov, ale i priateľov o stále narastajúcu finančnú záťaž, osobné problémy spojené s angažovaním sa do vecí verejných začali vplývať na jeho psychiku. Nepriaznivá situácia vyvrcholila zlou spoločenskopolitickou klímou po udalostiach v meruósmom roku, čo napokon viedlo aj k jeho tragickému koncu v roku 1849.

Oficiálna botanická skratka jeho mena je ENDL. Endlicher určil mnoho nových druhov rastlín a ako prvý popísal

List adresovaný Endlicherovi ako kustódovi viedenskej Dvornej knižnice

Druh pelargónie pomenovaný podľa Endlichera

stromy rodu *Sequoia*. Meno im dal pravdepodobne podľa čerokejského indiána a vynálezcu písma tohto kmeňa Sequoyah. Na jeho počesť bol pomenovaný rod *Endlicheria*, ale i druh muškátov – *Pelargonium endlicherianum*. ■

Spracovala Martina Víglašská

Spracované podľa:

www.osobnosti.sk, http://enviroportal.sk

http://www.liecive.herba.sk, Významné osobnosti našej farmácie,

Prof. RNDr. J. Čížmárik, PhD.

Stephan Ladislaus Endlicher (1804-1849) war Botaniker, Numismatiker und Sinologe. Er wurde im Jahr 1804 in Bratislava (Preßburg) geboren. Endlicher's größter botanischer Verdienst besteht in dem von ihm aufgestellten natürlichen Pflanzensystem, welches er in seinem Werk *Genera plantarum secundum ordines naturales disposita* (Wien 1836-1850) dargelegt hat und später im *Enchiridion botanicum exhibens classes et ordines plantarum*. Von 1839 bis 1849 war er Direktor des Botanischen Gartens der Universität Wien und des Botanischen Museums. Im Jahr 1932 wurde in Wien Favoriten (10. Bezirk) die Endlichergasse nach ihm benannt. Sein offizielles botanisches Autorenkürzel lautet ENDL und nach ihm ist auch die Pflanzengattung *Endlicheria* benannt.

(Vgl. Wikipedia)

NA DRUHEJ STRANE

„AT THE SAME MOMENT“ - V TEJ ISTEJ CHVÍLI...

V tej istej chvíli sa nachádzajú ľudia na našej zemi v rôznych situáciách, vykonávajú rôzne činnosti, prežívajú rôzne pocity, robia si rozdielne plány – v tej istej chvíli. Cestopis, nie úplne typický, príbehy, zážitky a pocity z objavovania „Nového sveta“ z pera Ingrid Konrad.

Taxikár nás celou cestou ubezpečoval, že hoci nemá na aute označenie TAXI, koncesiu má. Typické – prídem do cudzej krajiny a sadnem do prvého taxíka, ktorý sa ponúkol. Pravdupovediac, taxikár – ktorý nemal na čele napísané, že je taxikár – si nás odchytil už v letiskovej hale. Pripomenulo mi to porevolučnú Prahu, kde sa na nás hneď po vystúpení z vlaku na Hlavnom nádraží vrhli novopečení kapitalistickí taxikári ako muchy na med. Tento newyorský bol pôvodcom Ind. Nemal dobré slovo na Bloomberga: „Manhattan je už len pre bohatých.“ Jeden z dôvodov mojej cesty do NY bol

práve Michael Bloomberg, starosta tohto výnimočného amerického megapolisu, vraj úplne odlišného od ostatných amerických miest. Starostuje tu od roku 2001 a podľa toho, čo som o tomto meste miest v posledných rokoch čítala a počula, muselo sa pod jeho vedením radikálne zmeniť. Američania, ktorí roky nie sú ochotní podpísať Kiótsky protokol, sa zrazu orientujú na stratégie pri zmene klímy a z mesta pre autá sa stáva mesto pre ľudí. Pod Bloombergovým vedením vznikla vízia mesta do roku 2030 „PlanNYC“ (2007), ktorá obsahuje 127 krokov k udržateľnému mestu New York, aby bolo príjemné pre život. Nedávno som bola vo Viedni na konferencii o Smart Cities, čiže o inteligentných mestách, ktoré naozaj robia niečo pre život v meste a jeho životné prostredie. Mestský urbanista

z New Yorku, keď uvádzal príklady miest, ktorým sa chcú v kvalite života priblížiť, spomenul Viedeň a (čuduj sa svete) aj Bratislavu. Na zábere mal Župné námestie s električkou.

Povodne a iné klimatické „šarapaty“

Dnes už vyše 50 percent obyvateľov našej planéty žije v mestách a mestských aglomeráciách. Z tohto dôvodu leží na pleciah miest veľká zodpovednosť za ich prežitie a za prežitie v zdraví. Dnes sa úroveň miest meria nie podľa brutto produktu na hlavu alebo podľa priemyslu, akého sú centrami. Dnes sa mesto posudzuje podľa kvality života v ňom. Úplná zmena paradigmy, zmena chápania mesta, jeho významu a roly do budúcnosti. Zdá sa, že bohatý Bloomberg to pochopil.

Povodne v roku 2012 dali tomuto hrdému mestu zabrať – škody do miliardovej výšky. Diaľnice v jednej z najkrajších lokalít popri brehu rieky Hudson vystriedajú postupne parky, ktoré nebudú chránené protipovodňovými múrmi. Múry by mesto síce zabarikádovali, ale okrem toho, že by stáli nesmierne veľa peňazí, radikálne by zmenili obraz mesta a mestskej krajiny. A tak ako protipovodňová ochrana vznikajú namiesto múrov parky so systémom kanálov, ktoré vpúšťajú vodu do územia a nielenže jej berú ničivú silu, ale sú súčasťou parkovej architektúry a voda navyše spríjemňuje klímu mestského prostredia. Ale to nie je všetko, čo sa viaže s obdobím vládnutia starostu Bloomberga. Vraj berie len symbolický plat jeden americký dolár a jeho nadácia sponzoruje ďalšie pozitívne premeny mesta. Okrem iného zaviedol ekologické hybridné taxiky, paradoxne sa práve v takom nevezieme.

Taxikár brble niečo o boháčoch a chudákoch, ktorí aj keď makajú, nemajú nič, a bohatí sú stále bohatší. Pýtam sa ho, prečo tu teda žije. Na priamu otázku priama odpoveď. Je tu predsa len lepšie ako u nich doma... A opäť začne nadávať na dlhú šóru, v ktorej už 20 minút čakáme, a že platí do NY „vstupné“. Aj tento problém je jedným z bodov programu „PlanNYC“ – za vjazd do mesta sa počas dopravných špičiek podľa príkladu Londýna platí. Tým sa NY rozhodol znížiť do roku 2030 produkciu CO₂ o 30 percent! A to je ozajstný príspevok ku kvalite života – v Európe sa štáty a konkrétne mnohé mestá, medzi nimi aj Bratislava, zaviazali znížiť túto produkciu, ohrozujúcu našu planétu do roku 2020 o 20 percent a myslím si, že sa všetci spoločne zapotíme, aby sme tento cieľ dosiahli.

Times Square

Manhattan je zahalený vo večernom opare. Mesto miest je pripravené nás prijať. Náš hotel je v centre. Nie je náhoda, že sme si vybrali práve hotel Edison. Šéfkou recepcie je nám blízka Slovenka, ktorá žije už vyše dvadsať rokov v NY. Navyše filmový fanatik Max (môj dvadsaťročný syn) vyšťúral na internete, že práve tu, v hotelovej reštaurácii Sophia's Restaurant sa odohrala jedna z najdramatickejších scén Krstného otca (The Godfather), sfilmovanej verzie rovnomenného románu od Maria Puza. Pri myšlienke na tento film si podvedome začnem pohmkávať známu melódiu od Nina Rotu. Max ma upozorní: „Zase si spievaš!“ Poznáte to, keď sa na vás nalepí melódia a neviete sa jej dlho zbaviť. Táto bola pri mojom príchode do NY jednou z nich... Krásny vstup do mesta, ktoré som si tak dlho želala vidieť a zažiť.

Lavičky v ešte v neotvorenom parku

Nová cyklistická trasa na Manhattene

Minulosť Times Square

Times Square dnes

VEĽKEJ MLÁKY

Taxík nás vysadil, ako sme neskôr zistili, za bežný paušál z letiska pomenovanom po legendárnom americkom prezidentovi J. F. Kennedym na 47. ulici. Do nosa mi vrazila júlová vôňa veľkomesta – zmes vydýchaného vzduchu s výfukmi z klimatických zariadení, ťažká kombinácia, povedala by som na prvé „nadýchnutie“. V tejto časti NY ma rovnaký odor sprevádzal celý čas. Mesto sa začiatkom júla jednoducho nedá vyvetrať. Milióny turistov navyše. Ale iste je to dnes oveľa lepšie ako v minulosti. Ekologické taxíky a kilometre nových cyklistických trás robia postupne svoje. Na 47. ulici nie je cyklistická trasa, ešte nie. Na mnohých iných priečných „Streets“ premenili jeden jazdný pruh na cyklistickú trasu – aké jednoduché a účinné. Súkromné autá tu vidíte len ojedinele, v noci častejšie dlhé čierne limuzíny pri vstupoch do divadiel či klubov. Pre ne sa stal Manhattan veľmi drahou pôdou.

Hotel nás privítal s ambiente pravých newyorských tridsiatych rokov, hala v štýle art deco je príznačne tmavá, na kamennej mozaike a tmavom dreve sa jemne odráža svetlo ťažkých krištáľových lustrov. V hlbokých kožených kreslách sedia zničení turisti, aj my sa k nim za pár dní pridáme. Okolo skromne osvetlenej recepcie je to ako v úli. Rada cestujem, mám rada hotely a rada pozorujem život v nich. Neustály odchod a príchod, snaha udržať si status quo – kvalitu, ambiente, výnimočný štýl a služby – hostia s ich náladami verzus profesionálny personál hotela.

Na našom poschodí si z automatu naložíme ľad, na izbe zapíname mobily a hľadáme wifi. Spomenula som, že náš hotel je v centre Manhattanu? Túto skutočnosť som si uvedomila do dôsledkov až teraz, keď sme chytili wifi z blízkeho Time Square. Time Square je vlastne za rohom. Neprechádzali sme ním len preto, lebo je tam pešia zóna a to je úplná novinka pre pupok Manhattanu – v minulosti preplnený autami. Dnes je tam asfalt natretý na zeleno a stojí na ňom mestský nábytok, ktorý sa s obľubou využíva 24 hodín denne a sedem dní v týždni. Ľudia tam posedávajú, diskutujú, surfujú na internete. Pijú colu a kávu z papierových pohárov, čo síce my Európania Američanom veľmi a oprávnene zazlievame, ale zrazu tento najznámejší kúsok Manhattanu vyzerá úplne inak. Aj to je dielo politickej vôle (keď to tak európsky vyjadrim) – dielo tímu okolo Bloomberga. Aj preto som tu. Chceme spoznať mesto, ktoré prechádza takými premenami, ktoré môžu byť príkladom aj pre iné mestá.

Broadway

Ešte ten večer sme sa za rohom nášho hotela ponorili do davu turistov a plnými dúškami nasávame atmosféru nočného mesta, ktoré nikdy nespí. Za pestrou neónovou optikou reklamných plôch sa skrývajú budovy, ktorých architektúra nie je podstatná, budovy sú nosičmi reklamy. Podobne ako Piccadilly v Londýne. Time Square je (dnes) námestie na križovatke 7. Avenue a Brodwaya – najstaršej ulice v NY. Brodway pochádza ešte z indiánskych čias a jeho 25 km sa ťahá od juhu na sever Manhattanu v úplnom rozpore s pravouhlým systémom pozdĺžnych širších tried – avenues a priečných ulíc – streets, ktoré sú jednoducho očislované. Dvanásť avenues z východu na západ a 263 streets z juhu na sever. Na Brodwayi práve okolo Time Square medzi 41. a 53. ulicou má svoje sídlo 38 newyorských divadelných scén. Kedysi sa po premiére ani nespalo. Autori čakali na ranné vydanie New York Times, ktorého kritici blahosklonne vztýčili prst smerom nahor, alebo nemilosrdne otočili smerom nadol, presne ako v starom Ríme. Prežili len tí najlepší, a preto kvalita naštudovaných predstavení na Brodwayi je vychýrená a určuje latku pre celý svet.

Typický obraz mesta - NY Skyline

Motown Commodores Performance
Musical Opening Night STAMP event-09

Motown The Musical Broadway (fasáda)

Ako by to bolo, keby sme aj my netúžili aspoň na jeden večer ponoriť sa do davu kultúrnych Newyorčanov a nepozreli si aspoň jeden muzikál? Môj 20-ročný syn dostal za úlohu vybrať predstavenie. Po dôslednej, jemu vlastnej rešerši, vybral muzikál Motown. Znalcom amerického soulu konca 50. rokov netreba vysvetľovať, že pod značkou legendarného vydavateľstva Motown produkovali svoje platne viaceré svetové hviezdy. Muzikál rozpráva životný príbeh zakladateľa firmy Berry Gordyho, ktorý sa z boxera ľahkej váhy vypracoval na jedného z najväčších hudobných vydavateľov na svete a produkoval také hviezdy ako Diana Ross, Michael Jackson, Stevie Wonder, Smokey Robinson či Marvin Gaye. Cez web som zaplatila lístky ešte doma počas balenia a už som sa tešila na stredu v NY.

Na tomto mieste treba poznamenať, že mestský pôdorys na Manhattane ohraničený triedami a ulicami je definovaný blokom s rozlohou 80 x 274 metrov. Mohutná budova hotela Edison je hlboká presne 80 m a je situovaná medzi 47. a 46. ulicou. My sme poznali vstup zo 47. ulice, vstup zo 46. sme objavili až na druhý deň. Aké bolo naše prekvapenie, keď sme zistili, že hneď vedľa nášho hotela na 46. ulici sa nachádza divadlo, postavené v roku 1910 ako The Globe a v roku 1958 premenované na The Lunt-Fontanne Theatre. Práve v tomto divadle majú od apríla 2013 na programe muzikál Motown. Krásna náhoda a zároveň veľmi praktická. Keď sme totiž vstúpili z rozspálenej ulice do nadmieru chladnej klimatizovanej divadelnej sály, čo je, žiaľ, pre USA typické, vybehli sme ešte do hotela po svetre a bundy a naše dovolenkové zdravie bolo zachránené.

Muzikál nás oslnil svojou profesionalitou. Vynikajúce predstavenie so skvelou hudbou, výkony umelcov strhli publikum – na konci sme už všetci stáli a tancovali. Oslavné citáty z tlače sa potvrdili. „Je to viac ako šou na Broadwayi, je to oslava hudby, ktorá zmenila Ameriku,“ písal newyorský denník CBS Sunday Morning. Povešť o Broadwayi neklamala.

Williamsburg

V New Yorku sme mali v nohách veľa kilometrov, Manhattan sa dá prechodiť peši krížom krážom a toto sme si doslova vychutnali. Len kvôli času sme občas využili služby hybridných taxi, ktoré sa zjavili vždy a všade, akoby nás sledovali. Po dlhjej prechádzke v Central parku, tejto rozľahlej a krásnej záhrade uprostred Manhattanu,

sme sa taxikom presúvali do Brooklynu. Až v aute sme zistili, že mapu sme zabudli v hoteli. Nevedeli sme taxikárovi povedať presne cieľ, kam ideme. Tak sa začala zvyčajná, v závere však netypická konverzácia: Kam to bude? Do Brooklynu. Cez ktorý most, cez Brooklynský, Manhattanský alebo Williamsburg? Ups! Max vybral ten tretí, lebo si chcel pozrieť štvrť Williamsburg. Horšie už bolo na moste. Taxikár sa pýta, ktorým zjazdom má ísť dole. V spleti veľkej križovatky na Brooklynskej strane rieky East River sme sa za pár sekúnd museli rozhodnúť. Tadeťo! Taxikárovi dochádzala trpezlivosť. Tam nám zastaňte, to je OK – požiadali sme na nám neznámej ulici v neznámom meste. Až keď sa nám na tretí raz konečne podarilo terminálom v aute zaplatiť a vynervovaní sme vystúpili, všimli

sme si, že sme sa ocitli v scéne z nejakého gangsterského amerického filmu. Nad hlavou na hrdzavej konštrukcii škripal vlak, pred ošumelými obchodíkmi na rozkývaných stoličkách sedeli postarší chlapi tmavej pleti a so záujmom si nás obzerali, kde sme sa tam vzali. Z jedného z obchodíkov znel americký soul, aká náhoda...

Odevy z druhej ruky - populárny Beacon's Closet vo Williamsburg

Prvá myšlienka na záchranu – kúpiť mapu. Vstúpili sme do akejsi univerzálnej trafiky so zmiešaným tovarom, pri pulte diskutovalo pár chlapov. Mapu, nie, nemám. Trafikant vyšiel s nami na ulicu a ukázal prstom na železný kolos nad ulicou – tam! Nepochopili sme úplne, čo tým myslí, ale čo nám iné ostávalo pred tým, ako v mobile aktivovať drahý rooming a lokalizovať svoju polohu. Pomaly a neisto sme vystupovali po polohrdzavých schodoch na nadúrovňovú stanicu metra. Hore sme pochopili – v malej akoby hale pred nástupnou plošinou bola veľká mapa mesta za plexisklom s jedným červeným bodom, ktorý nám identifikoval našu polohu. Nech žijú mobily – mapu som si odfotila a boli sme zachránení. V zmysle slovenského príslovia „odvážnym šťastie praje“ sme zistili, že sa nachádzame prakticky neďaleko od hľadanej legendarnej Brooklynskej štvrte Williamsburg. Nie je známa svojou minulosťou, ale prítomnosťou. Je to momentálne najobľúbenejšia štvrť medzi mladými Newyorčanmi. Žije tu všetko, čo je „cool“ a „urban“ – študenti, intelektuáli, umelci, hudobníci – mladí kreatívci. Medzi starými zrenovovanými priemyselnými budovami a skladovými halami sa prebudila príjemná štvrť európskeho charakteru, s mnohými kaviarňami a reštauráciami, obchodíkmi a známym Brooklyn Flea Marketom, ktorý je cez víkend vyhľadávaným gurmánskym rajom. Práve v tejto časti Brooklynu sa nachádzajú najslávnejšie NY second hand shops, ktoré dnes konkurujú značkovým obchodom, ich ceny si mladí ľudia ani nemôžu dovoliť, ani ich to nezaujímajú. V jednom z nich, v priestoroch veľkej skladovej haly sme sa zastavili. Ten obraz mi utkvel v pamäti. Šaty povešané na veľkých kruhových stojanoch boli rozdelené podľa farebnosti. V oddelenej miestnosti boli skúšobné kabíny – všetko dobre zorganizované, ľudí tam bolo neúrekom, aj my sme sa nechali uniesť súčasným trendom a s úlovkom v papierovej taške sme po pol hodine vyšli na slnkom zaliatu ulicu. Až pri rešerši na internete sme zistili, že sme náhodou objavili najznámejšiu a najpopulárnejšiu značku Second Hand v NY Beacon's Closet. V móde, či už obnosenej alebo dizajnovanej, hrá táto štvrť prím. V septembri sa tu už od roku 2006 koná Williamsburg Fashion Weekend – víkend módy, koncentruje sa tu umelecká scéna New Yorku s galériami a výstavnými priestormi. Max sa potešil početným obchodom s platňami a keď v nich zmizol, ja som mala úžasnú príležitosť vysedať na lavičkách a pozorovať život v tejto netypickej newyorskej štvrti. Ulice bez áut žili pešími a cyklistami. Nízka zástavba, žiadne mrakodrapy, objavila som aj naozaj dobrú architektúru príjemných obytných domov, ktoré ale už nalákali tých bohatších. Je to typický príklad tzv. džentrifikácie, úkazu, ktorý poznáme už aj z európskych miest. Typickým príkladom je Berlínska štvrť Kreuzberg, ktorá bola v minulosti za Berlínskym múrom zanedbaná a po jeho zbúraní postupne obývaná mladými ľuďmi, intelektuálmi a kreatívcami z bývalého západného Berlína. Tým získala príjemný flér a popularitu, čo tam ale prilákalo bohatú vrstvu, ceny nehnuteľností šli hore a mladí „chudobní“ kreatívci boli de facto odtiaľ vytlačení, lebo si už život v tejto štvrti nemohli dovoliť. Čaká Williamsburg takýto osud? Na to sme už my čakať nechceli a po výbornej večeri vo vegánskej reštaurácii, ktoré sú momentálne na americkom kontinente čoraz obľúbenejšie, sme striehli na prvý zatúlaný taxik. Tentoraz sme cieľ poznali veľmi presne – 47. ulica – hotel Edison. ■

Pokračovanie v budúcom čísle Pohľadov.

<http://en.wikipedia.org>
<http://www.blackdotshwhitespots.com>

Beacon's Closet, Williamsburg

Typický filmový Brooklyn

„TAK NÁM ZABILI FERDINANDA“

Kto by si prvú vetu z Osudov dobrého vojaka Švejka nepamätal? Švejk pokračuje: „Ja poznám dvoch Ferdinandov. Jedného, ten je sluhom u drogistu Prúšu a raz mu tam vypil omylom fľašu nejakého mazania na vlasy, a potom poznám ešte Ferdinanda Kokošku, čo zbiera psie hovienka.“ Nie, nezabili ani sluhu drogistu, ani úbohého Kokošku, bol to arcivojvoda František Ferdinand spolu s manželkou Žofiou,

ktorých 28. júna 1914 zastrelil Gavrilo Princip. Potom udalosti nabrali veľmi rýchly spád – netrvalo ani 30 dní a František Jozef vypovedal vojnu Srbskému kráľovstvu a dva mesiace po incidente sa Európa ocitla v globálnej vojne.

Následky týchto dní pociťujeme ešte aj v súčasnosti. Rozpad Rakúsko-Uhorska, ale aj Osmanského kráľovstva a vznik nových štátov, to vyvolalo ešte niekoľko konfliktov a v podstate zapríčinilo aj druhú svetovú vojnu. Ale aj teraz žijeme s lokálnymi vojnovými konfliktmi. Keď si uvedomím, že hranica Ukrajiny je bližšie od Viedne ako Bregenz, tak mi je celkom inak.

Zmenilo sa niečo? Ja si myslím, že áno. Európa sa zmenila od základov. Po druhej svetovej vojne sme vybudovali spoločne zjednotenú Európu. Z dlhoročných nepriateľov sú partneri v rámci Európskej únie. Dokonca počuť hlasy, že Nemecko by sa malo viac angažovať v lokálnych vojnových konfliktoch. Máme za sebou šesťdesiat rokov mieru, aj keď v napätí vytváranom socialistickou diktatúrou za železnou oponou, ale bez vojnových konfliktov, aj keď na Balkáne zbrane prehovorili a konflikt národnostných skupín ešte stále nie je celkom pochovaný. Mier v Európe je však fundament nášho šťastia, to všetci cítime vo svojich srdciach.

Bertha von Suttner

Čo mňa zaujalo, je fakt, že presne týždeň pred atentátom na následníka trónu zomrela vo Viedni (21. júna 1914) rakúska nositeľka Nobelovej ceny za mier Bertha von Suttner. Pod záštitou rakúskeho prezidenta Dr. Heinza Fischera uskutočnil sa 18. júna 2014 slávnostný štátny akt „Mier a vojna“ v Rakúskej národnej knižnici. Spomienka bol venovaná práve Berthe von Suttner. Prezident Dr. Fischer priniesol vo svojom prejave niekoľko zaujímavých myšlienok, ktoré podnecujú k zamysleniu. Ľudia chcú mier, ale vedú vojnu, aby mier dosiahli. Jeden z citátov von Suttner, ktorý

mi ešte ostal v pamäti: „Nijaký rozumný človek nebude odstraňovať atramentové škrvny atramentom, olejové škrvny olejom. Iba krv sa znova a znova umýva krvou.“ Túto pravdu si treba naozaj uvedomiť. Už roky pred vojnou varovala táto pacifistka pred „industrielen Massenkrieg“. Jej hlas bol príliš slabý proti hlasom vojnových prívržencov. Prezident Fischer ukončil svoju reč výrokom: „Politika vždy znamená zžiť sa do myslenia svojho protivníka. Ukrajina musí tiež myslieť hlavou Ruska a Rusko hlavou Ukrajiny. To platí aj pre vzťahy medzi Európou a Ruskom a Európou a Ukrajinou.“ Alebo ako povedal Willy Brandt vo svojej ďakovnej reči, keď prebral Nobelovu cenu za mier v roku 1971: „Vojna nie je ultima ratio, ale jednoznačne ultima irratio.“ ■

Fotografie: Ingrid Žalheva

Správy z dennej tlače z roku 1914

Pracovňa Františka Jozefa vo vile v Bad Ischl - za týmto stolom podpísal cisár vyhlásenie vojny Srbsku

Edith Veith

PODMANIVÝ SVET

Skvosty našej hudobnej kultúry si musíme vážiť a uchovávať, a tak vznikla myšlienka usporiadať 22. mája 2014 v našom kultúrnom spolku spomienkový koncert venovaný nášmu najvýznamnejšiemu hudobnému skladateľovi a pedagógovi prof. Eugenovi Suchoňovi.

Eugen Suchoň sa narodil 25. 9. 1908 v Pezinku, kde prežil aj svoju mladosť. Už v roku 1923 zakladá salónny orchester a sám ho diriguje. Počas éry nemého filmu hráva na filmových predstaveniach na klavíri, korepetuje u tanečného majstra Tyrolera a nedeľné omše sprevádza na organe. Na Hudobnej a dramatickej akadémii v Bratislave, kde študuje hru na klavíri u profesora Frisca Kafendu a dirigovanie u Jozefa Vincoureka, začína komponovať svoje prvé diela. Zoznamuje

Hviezdy večera (zľava): Martin Babjak, Daniel Buranovský a Dalibor Karvay

sa s umeleckými osobnosťami bratislavskej bohémy – s Jánom Smrekom, Martinom Benkom, Ludovítom Fullom, Jánom Mudrochom, Jankom Alexym, Jánom Kostrom, Ladislavom Novomeským a inými. Štúdiom kompozície ukončil na majstrovskej škole pražského Konzervatória u prof. Vítězslava Nováka. Jeho životná púť a umelecká tvorba sa zavŕšila 5. 8. 1993 v Bratislave.

Z jeho prvých kompozícií evidujeme Baladickú suitu, ktorá bola s úspechom uvedená nielen doma, ale aj v zahraničí. V roku 1940 bol postavený pred vážnu úlohu – skomponovať prvú slovenskú národnú operu. Túto náročnú úlohu nebral na ľahkú váhu a dôsledne sa na ňu pripravoval. Prvoradé bolo vhodné libreto; po dlhých peripetiách, náhoda v kúpeľoch Korytnica priniesla novelu Mila Urbana Za vyšným mlynom. Jeho zámerom bolo napísať modernú operu s námetom zo slovenského dedinského prostredia, nie v duchu verizmu či naturalizmu.

Eugena Suchoňa

Fotografie: Jana Gregor-Rogler

Hlavní protagonisti so vzácnymi hosťami: uprostred (zľava) skladateľova dcéra Dr. Danica Štilichová-Suchoňová a rakúsky skladateľ Dr. Friedrich Cerha s manželkou

Premiéra opery Krútnava bola 10. 12. 1949 v SND v Bratislave a zožala už na začiatku nebyvalý úspech nielen doma. Aj dodnes je jednou z našich najhranejších oper v zahraničí pod názvom Katrena. Libreto spolu s Eugenom Suchoňom napísal operný sólista SND Štefan Hoza.

Slovenský skladateľ Ján Levoslav Bella už v 19. storočí skomponoval operu Kováč Wieland, ale s nemeckým textom a severským námetom podľa návrhu Richarda Wagnera, a preto sa Krútnava právom považuje za prvú slovenskú národnú operu. V roku 1950 bola opera uvedená na Pražskej jari a v januári roku 1979 ju hrali v meste Lansing, štát Michigan v USA. E. Suchoň následne dostal aj ponuku prednášať na tamojšej prestížnej univerzite. V rokoch 1952 – 1959 komponuje hudobnú drámu v 3 dejstvách Svätopluk podľa

predlohy Ivana Stodolu, libreto spracovali Jela Krčméry-Vrtelová, Ivan Stodola a autor. Z vokálnej tvorby je najznámejšia hymnická pieseň pre miešaný zbor Aká si mi krásna, kantáta pre miešaný zbor, tenor a orchester Žalm zeme podkarpatskej, piesňové cykly Nox et solitudo na básne Ivana Kraska a Ad astra na básne Štefana Žáryho. Jednu z týchto piesní som mala naštudovanú na hudobnej škole, Slovenskú omšu (jednohlasnú) a Tri modlitby (Otčenáš, Zdravas, Verím).

Z inštrumentálnej tvorby sú najznámejšie Metamorfozy pre veľký orchester, Poéme macabre pre husle a klavír, Kontemplácie – osem skladieb pre recitátora a klavír, Symfonická fantázia na tému BACH, Elégia a Toccata pre klavír, Malá suita s passacaliou, Fantázia burleska pre husle a orchester a Serenáda, ktorú s úspechom hrali warchalovci.

Na koncerte nás potešila mimoriadne hojná účasť

Spevácky zbor Lúčnica
na schodoch pred Hradnou
kaplnkou v Hofburgu

Vydvihnúť treba aj jeho dlhoročnú pedagogickú činnosť, pôsobenie v rôznych hudobných a kultúrnych inštitúciách a na festivaloch doma i v zahraničí. Za svoje životné dielo získal rad významných ocenení a vyznamenaní domácich aj medzinárodných.

Dielo Eugena Suchoňa je súčasné a zároveň už klasické. Spolu s Alexandrom Moyzom a Jánom Cikkerom je aj zakladateľom slovenského hudobného umenia a ako jeden z prvých slovenských skladateľov prenikol na koncertné pódia v celej Európe, USA, Japonsku, Austrálii a Blízkom východe. Majstrov celoživotné dielo opísala jeho dcéra Danica Suchoňová-Štilichová v knihe Podmanený svet. Spomienkový koncert sme organizovali v spolupráci s Hudobným centrom v Bratislave, pani riaditeľkou Oľgou Smetanovou a dramaturgicky s mojou dlhoročnou známou Dr. Danicou Štilichovou-Suchoňovou a bývalou kolegyňou Vierou Chalupkovou. Ako čestní hostia sa na koncerte zúčastnili najuznávanejší súčasný rakúsky hudobný skladateľ a dirigent Dr. Friedrich Cerha s manželkou, dcéra Eugena Suchoňa Dr. Danica Štilichová-Suchoňová s manželom, básnikom a bývalým diplomatom Dr. Petrom Štilichom, vedúci konzulárneho oddelenia na slovenskom veľvyslanectve vo Viedni Dr. Peter Ilčík, riaditeľka Slovenského inštitútu vo Viedni Dr. Alena Heribanová, rakúsky muzikológ Dr. Christian Heindl a riaditeľka Internationale Donauphilharmonie Agnes Katona.

Na koncerte účinkovala špička slovenského interpretačného umenia, veľmi úspešná aj v zahraničí:

Daniel Buranovský – klavír. Pôsobí ako profesor na Vysokej škole múzických umení v Bratislave, uviedol *Metamorfózy č. IV* pre klavír.

Martin Babjak – barytón. Koncertný spevák a bývalý člen Opery SND zaspieval áriu *Mojmíra* z opery *Svätopluk* a *Bačovské piesne*.

Dalibor Karvay – husľový virtuóz. V jeho interpretácii sme si vypočuli *Sonatínu* pre husle a klavír op. 11.

Atmosféra na koncerte bola výborná, sála obsadená poslucháčmi do posledného miesta, sedelo sa ešte i na našej „galérii“. Brillantné výkony umelcov ocenili poslucháči i odborníci potleskom. Majster Friedrich Cerha v diskusií nešetril slovami nevšednej chvály, vyzdvihol ich umeleckú precíznosť a perfektnosť. Recenziu o koncerte napísala rakúska hudobná kritička Manuela Miebach do Muzikologického internetového časopisu *DER NEUE MERKER* pre tri nemecky hovoriace krajiny (A,D,CH), a tak sa meno a tvorba nášho významného hudobného skladateľa Eugena Suchoňa, vynikajúce výkony našich umelcov a aj činnosť Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku vo Viedni znova ocitli v priaznivom svetle i na medzinárodnom fóre. ■

Fotografie: Ctibor Bachratý

KONCERT SPEVÁCKEHO ZBORU **Lúčnica** V HOFBURGKAPELLE

Hudobný večer so silnou umeleckou i duchovnou atmosférou

Spevácky zbor je súčasťou Umeleckého súboru Lúčnica od jeho vzniku v roku 1948. Na medzinárodných súťažiach doma i v zahraničí získal zbor tie najprestížnejšie ocenenia a jeho výkony hodnotila vysoko tak odborná kritika, ako aj široké publikum.

Počas takmer 68-ročnej histórie sa lúčničari predstavili na najväčších medzinárodných hudobných festivaloch vo Veľkej Británii, Taliansku, Španielsku, Švajčiarsku, Rakúsku, Nemecku, Francúzsku, Švédsku, na Malte, v USA, Južnej i Severnej Kórei, v Argentíne, Jordánsku, Venezuele, v Izraeli, na Taiwane, v Mexiku a mnohých ďalších krajinách celého sveta.

Bohatý zborový repertoár speváckeho zboru Lúčnica zahŕňa cappella tvorbu všetkých štýlových období od renesancie cez barok, klasicizmus a romantizmus až po súčasnú slovenskú tvorbu. Zbor interpretuje sakrálne diela, svetskú tvorbu, úpravy slovenských ľudových piesní i zborové úpravy populárnych skladieb a neustále rozširuje svoj repertoár aj o vokálno-inštrumentálne diela, pričom spolupracuje s významnými slovenskými a českými hudobnými telesami, medzinárodnými dirigentmi a sólistami. Okrem koncertnej činnosti zbor pravidelne realizuje zvukové nahrávky pre slovenské a zahraničné spoločnosti v oblasti klasickej i filmovej, či dokonca populárnej hudby. Po umeleckom šéfovi a dirigentovi Štefanovi Klimovi, ktorý viedol spevácky zbor Lúčnice

Interiér Hradnej kaplnky

v rokoch 1951–1983, pôsobili na tomto poste Peter Hradil a Marián Vach. Od sezóny 2003/2004 je umeleckou vedúcou a dirigentkou zboru Elena Matušová.

Júnový koncert „Musica Sacra“ bol nádherným zladením hudobného umenia, profesionality a mladosti v príjemnom prostredí viedenskej Hradnej kaplnky v Hofburgu, ktorá je predurčená na stretnutie s duchovnou hudbou. Publikum sa s nadšením a ováciami rozlúčilo s umelcami tohto nezabudnuteľného hudobného večera a v nádeji, že ich vo Viedni budú znova privítať. ■

Helena Steiner

INŠTALÁCIA / VIDEOART /

V júni vystavovali svoje diela v priestoroch Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku mladí slovenskí umelci. Okrem fotografií ponúkli verejnosti aj trochu netradičné prezentácie – prostredníctvom nových médií. Ako sa vyjadril kurátor výstavy Branislav Zurko, práve v oblasti výtvarného umenia sa najviac prejavuje záujem o nové umelecké praktiky, tvorivé experimentovanie a hľadanie nových invenčných vizuálnych stratégií. Dostupnosť rôznych technológií je podnetom pre kreatívne rozvíjanie výtvarných postupov novej estetiky, ktoré z nich vyplývajú. V kontexte slovenskej výtvarnej scény predstavujú nové médiá dynamicky sa rozvíjajúcu oblasť výtvarnej kultúry.

Beáta Kolbašová a Jakub Pišek: Dancing machine

Beáta Kolbašová (1984)

Vytvára interaktívne inštalácie citlivo narábajúce so špecifickou atmosférou miesta. Pohybuje sa na rozmedzí videoartu, interaktívnych a videoinštalácií, performance a VJ-ingu. Pre jej diela je charakteristická meditatívna, kontemplatívna atmosféra, krehkosť až efemérnosť výtvarného prejavu a cit pre priestorové vzťahy miesta s dielom.

Beáta Kolbašová a Jakub Pišek - svetelno-zvukovo-kinetická inštalácia

Jakub Pišek (1985)

Aktívne využíva technologické vymoženosti súčasnosti, ktoré sú nástrojom jeho tvorby, ale aj dielom samým. Pre svoje typické interaktívne sitespecific inštalácie navrhuje a vyrába konkrétne hardvérové zariadenia, ako aj autorské softvérové riešenia. Jeho tvorba tak prechádza od hmotných inštalácií cez video, počítačovú grafiku až k open source programom.

Michaela Bottková: Madame de Pompadour

Michaela Bottková (1987)

Zameriava sa na videoart, ktorý možno vnímať ako mnohovrstvovú sémantickú videokoláž vizuálne excitovaných obrazov. Vzájomne komunikujúce zábery vytvárajú systematickou montážou presvedčivé citové vnemy. Vizuálna poetika jej diel je doplnená zvukovým sprievodom.

Simona Štulerová: Sériá Úniky

Simona Štulerová (1987)

Venuje sa rôznym médiám – okrem maľby a textilnej výšivky, ktorou prekvapivo dotvára objekty zo železa a ocele, pracuje aj s médiom fotografie a videa. Jej krátke videá sa zaoberajú problematikou partnerských vzťahov. Silná intímna výpoveď jej diel je akoby očistnou terapiou, pomocou ktorej sa vyrovnáva s úzkostnými pocitmi, ťaživými spomienkami a ranami na duši.

FOTOGRAFIA

VÝSTAVA PREZENTOVALA VÝBER TÝCHTO MLADÝCH AUTOROV:

Spracované podľa katalógu, ktorý vznikol v autorskej koncepcii Vladimíry Vajsovej a Zuzany Krížalkovičovej a vyšiel s finančnou podporou Ministerstva kultúry SR

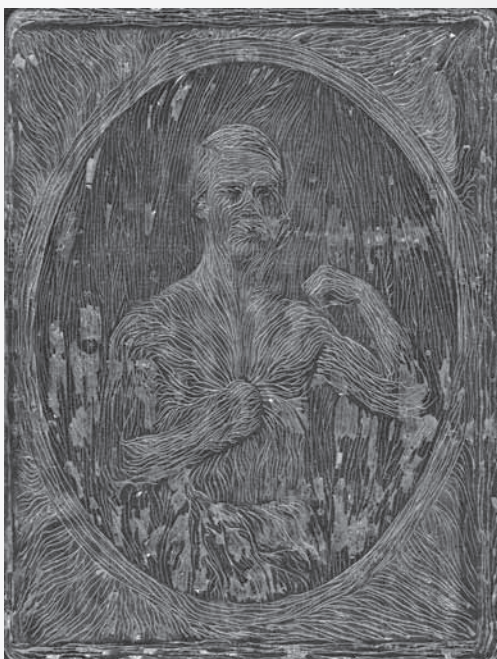
Eva Benková (1986)

Vo svojich fotografiách sa zameriava na slovenskú krajinu, ktorú využíva ako scénografické dielo pre naznačený príbeh, ako javisko ex post jej vlastných príbehov. Krajina je tak v jednom okamihu objektom aj prezentáciou. Formálne si vyberá čierno-bielu fotografiu. Súbor jej autorských zväčšení vyniká obrazovou kvalitou a citlivosťou prístupu k fotografickému médiu.

Eva Benková: Sérija Silence

Patrik Mikloš (1979)

Podľa autora „vychádza kultúra z prírody“. Vo svojich prácach preto sleduje synergiu dvoch kľúčových antropologických konštruktov prírody a kultúry. Symbolom prírody sú vrypy – žily, ktorými je narušená fotografia ako symbol ľudskej kultúry. Pod mŕtvym fotografickým obrazom sa tak odhaľuje „živý“ materiál.

Patrik Mikloš: Sérija Culturenature IV.

Dominika Jackuliaková: Sérija Záhrada

Dominika Jackuliaková (1989)

Autorkin záujem o zachytenie vnútorného sveta človeka je paradoxne napĺňaný cez fragmentárne obrazy prírodných scenérií. Tie na nás prehovárajú metaforicky, ako archetypálne tvary definujúce prapodstatu človeka. Prírodné teritórium botanických záhrad zachytáva autorkine sebareflexívne úvahy o pohnutiach ľudskej duše. Prekročením anonymity sú portréty ľudí, ktorí tu pracujú.

Ingrid Žalneva

Installation/Videoart/Fotografie – Die neuen Medien spielen in der slowakischen Kunstszene noch immer nur eine Nebenrolle, nehmen aber schon einen sich dynamisch entwickelnden Bereich der bildenden Kultur ein. Im Juni fand im Verein die Ausstellung statt, die eine Auswahl an jungen KünstlerInnen aus der Ostslowakei präsentierte. Die ausgestellten Exponate reichten von Videokunst (Michaela Bottková) über visuelle Aufzeichnungen der persönlichen Performances (Simona Štulerová) bis zu Site-Specific-Objekt-Installationen (Beata Kolbašová und Jakub Pišek). Die Ausstellung der neuen Medien beinhaltete auch Fotografie – die Auswahl fiel auf vier Persönlichkeiten: Eva Benková, Dominika Jackuliaková, Patrik Mikloš und Jaroslav Valko. Die KünstlerInnen präsentierten nicht nur traditionelle Genres wie Portraits, Landschaften und künstlerische Reportagen, sondern auch unkonventionelle Experimente mit Fotomaterial.

Milé deti,

leto je fajn!

Ja ho mám rada, lebo:

1. nie je škola – ráno môžem vylihovať a ani večer ma nikto neposiela skoro spať;
2. nemusím na seba navliekať toľko oblečenia – hlavne nie pančuchy, ktoré strašne neznášam;
3. môžem jesť zmrzlinu, ktorú zbožňujem, trebárs každý deň;
4. dá sa kúpať, čo je úplne senzačné, lebo ja vodu milujem, najmä more, a k nemu sa tiež najčastejšie dostávame v lete.

Určite je toho ešte viac, ale toto sú hlavné dôvody, prečo uprednostňujem leto pred ostatnými ročnými obdobiami. Keď budete čítať tieto riadky, na dvere už bude klopať jeseň a spomienky na leto budú pomaly blednúť. No pevne verím, že ste si ho poriadne užili! Tak teraz hurá do školy, lebo tam nás už čakajú kamoši a kamošky, ktorých sme nevideli celé dva mesiace. Nech sa vám teda darí v novom školskom roku!

Vaša Ina

Aktívna SOVA

Milí čitatelia,

už vyše desať rokov sa snažíme zmobilizovať slovenské rodiny v Rakúsku, zapojiť ich do spolkového diania, oživiť a posilniť vzťah detí k slovenčine, umožniť stretávanie so slovensky hovoriacimi rovesníkmi a sprostredkovať kontakt so slovenskou kultúrou, hoci aspoň po omrvinkách.

Rytier Bajaja vo vlastnoručne zhotovenom kostýme s herečkou Nelou Dušovou

Už začiatkom roka sme sa stretli v spolku na veselej fašiangovej zábave so Šašom Marošom, potom sme navštívili niekoľko tradičných bábkových divadiel a ani tento rok sme nevynechali divadelný výlet do Bratislavy.

Na predstavení slovenského rodinného muzikálu Princ a Večernica sme sa preniesli do sveta fantázie, snov, rozprávok, neba i zeme. Príbeh princa Slavomíra o hľadaní šťastia a osudovej lásky presvedčil všetkých divákov o vysokej kvalite slovenského divadelného umenia. Veríme, že nová divadelná sezóna v hlavnom meste Slovenska a jeho blízkom okolí prinesie na jeseň nové hry pre deti a mládež s množstvom poetických, vtipných a poučných textov, zaujímavých špeciálnych divadelných efektov a trikov. Pozvanie na spoločné divadelné výlety dostanete v jesenej pozvánke spolku SOVA.

Sova by nebola SOVOU, keby aspoň raz za mesiac neprivilala u seba v spolku divadielko zo Slovenska..

Katka Piktorová z divadielka PIKI vysvetľuje malým zvedavcom konštrukciu kulis

Okrem stálych hostí, ako boli pani Nela Dušová a divadlo NELINE s divadelnou hrou Rytier Bajaja či manželka Piktorovci a divadlo PIKI s hrou O deviatich mesiacikoch, sme v marci spoznali aj sympatický hromový hlas

Fotografie: Elena Mandik

Naši malí rytieri

PRE ZÁUJEMCOV O FOLKLÓR

Jubilujúci folklórny súbor Rozmarín pri RSKS prijíma nových členov. Zápis detí a mládeže do 17 rokov je každú stredu v septembri v čase od 16.00 do 17.00 hod. vo Veľkej klubovni na Komenského škole. V prípade záujmu o hru na fujare alebo pastierskej píšťalke (platí aj pre dospelých) sa informujte u vedúcej súboru.
Info: Helena Steiner:
0699/11225099
skundwien@gmx.at

Veríme, že sa nám podarí nájsť časový priestor aj na vyučovanie hudby.

O všetkom sa dozviete viac z našej septembrovej pozvánky.

Dúfam, že ste prežili krásne leto a poriadne si oddýchli. Tešíme sa na stretnutie s vami už čoskoro opäť v našom spolku! ■

Elena Mandik

Pavla Peschla v interaktívnom divadelnom predstavení Ježko a Líška. Pavol Peschl je zakladateľom divadla ZANZARA a niektorí ho poznáte z účinkovania v česko-americkej produkcii slávneho muzikálu West Side Story. Deťom v spolku SOVA venoval veršovanú Ezopovu bájku o dobrosrdečnom ježkovi a ľstivej líške, o hodnote kamarátstva a vzájomnej nezištnej pomoci, obohatenú o pôvodnú hudbu a pesničky. Som si istá, že pesničku o kamarátstve si veľa detí pospevuje doma doteraz. A ak si ju chcete s deťmi zanôtiť znova, tu je jej text:

Kamarát je ako čista voda.

Tam, kde je on, tam vždy vládne zhoda.
S kamarátom aj slnko viac svieti,
darujeme si kamarátstvo, deti...

Aj divadlo HAPPY, pani Oľga Hoffmannová a jej, vlastne teraz už aj náš, Kamarát Bambuľko poctili spolok SOVA svojou ctenou návštevou. Pani Oľga Hoffmannová má dlhoročné bábkarске skúsenosti z účinkovania na profesionálnych scénach, napr. v Bratislavskom bábkovom divadle, Radošinskom nainvom divadle, v Divadle Ludus. Posledné roky sa venuje výhradne bábkovému divadlu pre deti predškolského veku. Malí diváci sa na jej

divadelnom vystúpení okamžite skamarátili s Bambuľkom. Niet divu, lebo slabý Bambuľko svojimi skutkami dokázal, že človek sa stáva veľkým hrdinom nie silou, ale predovšetkým dobrým srdcom.

A čo sme pre vás pripravili na jeseň? Už v septembri sa môžete tešiť na bábkové divadlo Perníková chalúpka s pani Helenou Kramárovou, začiatkom novembra spoznáte Perinbabu v hudobnom prevedení divadla HUGO z Ilavy. Mikuláš so štedrou divadelnou aj medovníkovou nádielkou nás neobíde ani tento rok. Malí aj veľkí, všetci ste v spolku srdečne vítaní.

Srdce, lásku k deťom a hlavne veľa energie a času venujú deťom aj naše aktívne spolupracovníčky v babyklube Miriam Čilliková a na hodinách slovenčiny Mária Kolek, za čo im obom patrí veľká VĎAKA!

Aj tieto pravidelné aktivity pokračujú v spolku od 2. septembrového týždňa.

Stredy poobede od 16.00 do 18.00 sú vyhradené pre spievankový babyklub, pondelky venujeme detským tanečným aktivitám a v sobotu sa môžete naučiť po slovensky veľa zaujímavého na hodinách slovenčiny.

Slovenčina pre deti v spolku SOVA

Milí rodičia,

využité možnosť výučby slovenského jazyka pre deti predškolského veku a pre školákov, ktorú v školskom roku 2014/2015 ponúka Slovenský školský spolok SOVA.

Srdečne vás pozývame na prvé spoločné stretnutie detí, rodičov a učiteľiek, ktoré sa uskutoční v sobotu 13. 9. 2014 v priestoroch spolku SOVA na Otto Bauergasse 23/11, 1060 Wien.

od 10.00 – 11.00 hod. – predškoláci vo veku 3 – 6 rokov plus školáci od 6 – 10 rokov
od 11.15 – 12.30 hod. – školáci od 10 rokov.

Naším cieľom je vytvoriť podľa počtu záujemcov a v rámci našich možností viaceré, pokiaľ možno homogénne skupinky detí.

Radosť z prvých slovenských vysvedčení

Aby ste nám uľahčili plánovanie vyučovacích aktivít, rozdelenie do skupín, vyčlenenie časových priestorov, prihláste deti na kurz slovenčiny čo najskôr na mailovej adrese: elena.mandik@utanet.at

Vyučovanie bude prebiehať v priestoroch spolku SOVA v sobotu doobeda v 2-týždňových intervaloch. Všetky detailné informácie o termínoch jednotlivých skupín sa dozviete v priebehu septembra mailovou poštou a na internetovej stránke spolku SOVA: www.slovaci.at

Predpokladom účasti na kurzoch slovenčiny je platné členské v spolku SOVA 15 eur a kurzový poplatok 30 eur za semester, ktoré treba uhradiť najneskôr v septembri v hotovosti alebo bankovou poukážkou na konto spolku SOVA:
IBAN: AT52 14000 03710071330
BIC: BAWAATWW

Náš SOVA-team, skúsené učiteľky, vychovávateľky a učiteľky v materských školách sa už teraz tešia na prvé hravé stretnutie. ■

PodĎakovanie

Dobrý deň,
moje meno je Ľubomíra Wimmer-Pastorková, som mama 5-ročnej Valérie a 21-mesačnej Natálie. Chcela by som sa touto cestou poďakovať dvom super dádam, ktoré venujú časť svojho voľného času detičkám zo Slovenska. Ide o pani Miriam Čillikovú a pani Máriu Kolek. Miriam sa venuje hlavne mladším deťom, vedie pravidelné stretnutia detičiek s mamičkami. V Babyklube sa detičky učia slovenské pesničky, spoznávajú iné slovenské deti. Aj mamičky majú možnosť zoznámiť sa s ostatnými rodičmi zo Slovenska. Na stretnutia chodievame s dcérkou už takmer 4 roky a veľmi sa jej tam páči, má tam „slovenské kamarátky a kamarátov“, s ktorými sa stretávame aj mimo „slovenského klubu“, ako ho nazýva moja staršia dcérka.

Na kurz slovenčiny pre deti, ktorý vedie pani Mária Kolek, sme začali chodiť len od januára tohto roku a môžem povedať, že odvtedy moja dcérka rozpráva oveľa lepšie po slovensky. Pani Mária má dve vekové skupinky – menšie deti do 8 rokov a staršie deti. Veľmi oceňujem jej zhovievavosť, hlavne keď prídu malé detičky a nechcú ostať samy, bez problému môže s nimi zostať na vyučovaní aj mama/tato/babka. Výborne to zvláda, aj keď má v jednej skupinke malé deti, asi 3 – 4-ročné, aj prváčikov. Vie si to dobre zorganizovať, aby sa venovala všetkým rovnako, a dokáže sa prispôbiť každému dieťaťu. Číta rozprávky, kreslí, recituje a hrá sa s deťmi. Tie staršie deti získavajú znalosti slovenskej gramatiky. Keď som nemala žiadnu možnosť niekde nechať mladšiu dcérku, mohla byť na kurze aj ona. Cesta do Viedne nám síce trvá vyše hodiny, ale oplatí sa. Z celého srdca Vám, milé dámy, ďakujeme a tešíme sa na ďalšie stretnutia.

Ľuba & Valéria & Natalka

Učiteľka Mária Kolek so svojimi žiakmi

Jana Gregor-Rogler

STEIN STREDOVEKÉ

„Krems Und Stein sind drei“ – tak sa po nemecky rýmujú názvy miest a spojenie poukazuje na to, že kedysi Krems, Und a Stein existovali vedľa seba samostatne. Názov Und znie vtipne, pretože znamená spojku „a“, ale v tomto prípade má pôvod názvu mesta celkom inú históriu. V roku 1614 neprestávajúce dažde spôsobili, že Dunaj sa vylial z koryta. Krems a Stein boli obohané mestskými hradbami, ktoré zároveň slúžili ako ochrana pred povodňou. Územie medzi nimi bolo však zaplavené. Práve na tom mieste začali vtedy pred 400 rokmi so stavbou kláštora. Ako nám prezrádza ešte aj dnes nápis na fasáde, nazývali ho po latinsky „Clastrum ad undam“, kláštor na dunajskej vlne, skrátene „Und“, a rovnako sa nazýva aj celá ulica – Undstrasse. Pozemok dostali kapucíni v spomínanom roku od salzburského arcibiskupa, povolenie od cisára Mateja mali už vybavené. Neskôr postavili aj kaplnku pre sochu Panny Márie – dar z Prahy uchovávaný v múroch kláštora. Po modlitbách k Panne Márii sa hovorilo o zázračných uzdraveniach, a preto sa Und stal aj pútnickým miestom. Vtedy sochu Panny Márie farár z Kremsu Werner Haldenfeld slávnostne umiestnil do hotovej kaplnky.

Fotografie: Jana Gregor-Rogler

Gotická kaplnka vo dvore Göttweigerhof

Žiaľ, kláštor s kostolom v roku 1656 vyhorel, zostali len múry a podzemné priestory. Doslova z popola vstala nová stavba vďaka dobročinnosti passauského biskupa Leopolda Wilhelma a vdovy grófký Kathariny von Verdenberg. Architektom bol Talian Domenico Sciassia. Soche Panny Márie sa nič nestalo, premiestnili ju do novej kaplnky pristavenej ku kláštornému kostolu. Na vysviacku prišiel biskup Johann Geiger až z Olomouca. Kaplnka bola v 18. storočí prestavaná v barokovom slohu a slávny rakúsky maliar Daniel Gran ju ozdobil nádhernou freskou. Je to jeho posledné dielo. Znázorňuje vykúpenie sveta poslaním Ježiša Krista na zem.

V roku 1796 za vlády Jozefa II., syna Márie Terézie, mal byť kláštor zrušený. Hoci sa obyvatelia Kremsu a Steinu postavili na ochranu bratov kapucínov, ktorých si vážili, nezabránili zatvoreniu kláštora a rozmiestneniu rehoľníkov do okolitých kláštorov. Uctievaná socha Panny Márie a mramorový oltár sú odvtedy ozdobou farského kostola sv. Víta v Kremse. Opustené kláštorne budovy v roku 1807 získala cisárska armáda a tá tu zriadila prvú vojenskú nemocnicu v Európe, kým nepostavili novú. Dnešný súkromný majiteľ zriadil medzi starými mystickými múrmi aj v arkádovom dvore bývalého

kláštora Und bar s predajom raritných vín, reštauráciu so špičkovou kuchyňou. Takmer štyristoročné podzemné klenby tiež otvoril verejnosti. V bývalej kaplnke doplnil ku krásne zachovaným stropným maľbám Daniela Grana plátna moderných umelcov.

Und v podstate spája kedysi slávne obchodné mestá Krems a Stein. Sú ako súrodenci, ktorí vyrastali oddelene, a predsa dnes ich obyvatelia spolunažívajú v dvojmete Krems – Stein, aj keď v podvedomí zostanú dve osobitné mestá. Stein je o pár rokov mladším bratom Kremsu a ako to medzi súrodencami býva, niekedy na toho staršieho možno tak trochu žiarli.

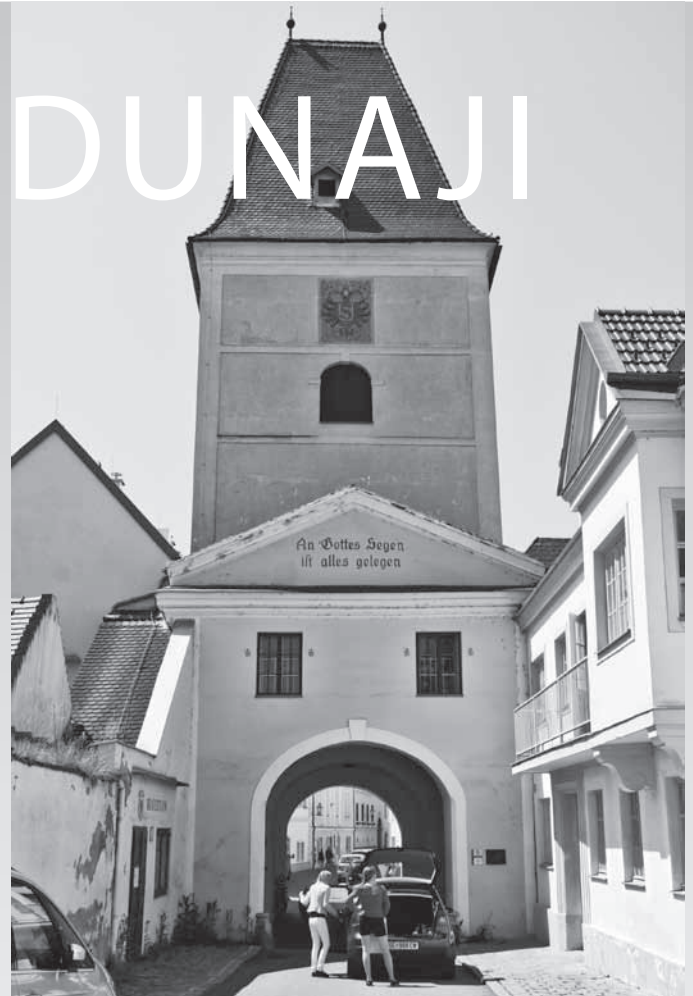
Hovorí sa „Man sitzt in Stein“ – sedí v Steine. Aj v oficiálnom označení najväčšej rakúskej mužskej väznice je uvedený Stein. V celách bývalého redemptoristického kláštora si odpykávajú trest „zlí chlapci“. Sú to väzni odsúdení najmenej na 18 mesiacov až doživotne. Možno niektorí pozorujú z okna plagáty na náprotivnom múzeu, karikatúry s vtipnými obrázkami z rakúskeho kultového filmu o detektívi „Kottan ermittelt“. V areáli zostal kostol redemptoristov, kde môžu pouvažovať nad svojimi činmi.

MESTO NA DUNAJI

Ale domáci nie sú nadšení, že sa toto nápravno-výchovné zariadenie dáva do súvislosti iba so Steinom. V bezprostrednej blízkosti väzenia sa nachádza univerzita a budovy s múzeami tvoriace takzvanú umeleckú míľu – Kunstmeile, tie sa však propagujú pod názvom Krems. Umelec Johann Martin Schmidt má prídomek Kremser Schmidt, hoci jeho rodný dom stojí v Steine a mal by sa vlastne volať Steiner Schmidt. To sú diskusie, ktoré zostávajú v „rodine“. Isté je, že Krems aj Stein boli v stredoveku známe obchodné mestá, žili stáročia vedľa seba, kým sa spojili. Pre mňa osobne je veľmi zaujímavé, že pred vstupom do starého mesta Krems je brána, ktorá sa nazýva Steiner Tor. A keď vchádzame do časti Stein, stojíme pred bránou s názvom Kremser Tor.

Pozrime sa na vyše 500-ročnú kremeskú bránu s mestským erbom Kreamsu na čelnej strane. Obyvatelia Steinu v roku 1716 domalovali na prsia dvojitého orla písmeno „S“ ako variáciu pre Stein. Hoci Krems aj Stein dostali mestské práva v rovnakom čase, mestský erb bol pridelaný iba Kreamsu.

Nález v Steine dokazujú, že tu bolo už v šiestom storočí sídlo Slovanov. Historici sa domnievajú, že územne patrilo toto miesto buď do veľkomoravského štátneho útvaru, alebo do prechodnej oblasti medzi Veľkou Moravou a Franskou ríšou. Prvá písomná zmienka o Steine pochádza z roku 1072, teda 80 rokov po Kremse, avšak v colnom poriadku sa strážne miesto oproti Mauternu (to mohol byť iba Stein) uvádza už medzi rokmi 903 – 907. V 11. a 12. storočí boli obidve obce významnejšie ako Viedeň. Stein mal od 12. storočia colnú stanicu a monopol na soľ, ktorú privážali lodári zo Saliny v salzburskom Halleine. Soľ bola skutočne nad zlato, nielen v rozprávke. Dunaj ešte nebol regulovaný, domy stáli tesne pri rieke. Tam, kadiaľ vedie dnešná ulica Donaaulände popri Wachauskej ceste, ešte pred dvesto rokmi priväzovali člny, loďky alebo plte a úzkymi krátkymi uličkami ich lanami vytiahli takmer po úroveň dnešnej hlavnej ulice Steiner Landstraße, aby čo najbližšie ku skladom mohli vykladať a nakladať tovar. Nechýbal ani soľný úrad, kde sa soľ vážila. Ak nebol niekto s odvážením spokojný, išiel sa sťažovať. Preto sa aj v súčasnosti hovorí: „choď sa sťažovať na soľný úrad!“, vybaví tam asi toľko ako na Slovensku

Kremser Tor - brána do Steinu

na lampárni. Soľné trhy sa konali v Kremse, lebo poloha Steinu pod skalnatým bralom nedovolila mesto rozšíriť. Právo predávať soľ pridelil český kráľ Přemysl Otakar II.

V súčasnosti vykládku soli v Steine pripomína hostinec Salzstadl. Medzi 500 rokov starými múrmi teraz solia miestne špeciality hosťom. Ak budete mať pri návšteve šťastie, obsluží vás Tomáš zo Slovenska. Lodári zo Steinu neodchádzali naprázdno. Odviezli si železo, cín a hlavne víno. Predtým ako sa plavili ďalej, pomodlili sa v miestnom kostole k sv. Mikulášovi, patrónovi lodiarov, alebo sa pozreli až z Dunaja na jeho veľkú postavu namaľovanú na kostolnej fasáde a poprosili o ochranu pri búrkach a o šťastný návrat domov.

Foto: Jozef Macura

Melkerhof - oáza pokoja

V arkádach paláca Vecchio vo Florencii boli pri príležitosti zasnúbenia Johanny z Rakúska so synom veľkovojuvdu v roku 1565 namaľované fresky znázorňujúce 16 najvýznamnejších habsburských miest. Medzi nimi Krems,

ale omylom označený ako Stein. Napriek chybe je to dôkaz o význame Steinu. Remeselná výroba rozkvitla v oboch mestách, mešťania si postavili krásne domy, vo výklenkoch fasád so soškami Márie Nepoškvrnenej, ozdobili ich peknými maľbami, sgrafitovými ornamentmi. Všetci nemali na taký veľký dom, aby sa vyrovnal susedovmu, hoci z ulice tak pôsobil, ale za fasádou druhého poschodia bol namiesto miestnosti už iba vzduch, prázdno. Na prechádzke ulicou Steiner Landstrasse nájdete viac takých príkladov.

V Steine je niekoľko stredovekých domov s prekvapivo veľkými a príkladne renovovanými tichými dvormi skrývajúcimi architektonické klenoty. Niektoré z nich boli hospodárske budovy kláštora. Hneď prvý dvor vpravo za Kremskou bránou Göttweigerhof patril od 14. do 19. storočia kláštora Göttweig, ktorému okolo 300 roľníkov zo 79 obcí odovzdávalo desiatky. Z príjmov postavili aj ranogotickú kaplnku v minulosti zasvätenú Panne Márii. Keď veľkým železným kľúčom otvoríte staré drevené dvere, objavíte pozoruhodne zachovalé farebné fresky z rokov 1305 – 1310 s výjavmi z Máriinho života, alebo biskupa kľačiaceho pred Máriou s dieťaťom, ako jej podáva model Göttweigu.

Len o pár metrov ďalej otvorená brána pozýva nazrieť do dvora Melkerhof. Pavlače ozdobené kvetmi, múry lemované konármi stromov, palmy vo výklenkoch vyvolávajú pocit mediteránneho prostredia. Už v roku 1303 to bolo hospodárstvo kláštora Melk, dnes tu oddychujú turisti hľadajúci oázu pokoja. Ani stopy po záplavách zaznamenaných na rýske pred vchodom do apartmánov, tú najkatastrofálnejšiu zažili predkovia tunajších obyvateľov v roku

1573. Blízke námestie Minoritenplatz pripomína zakladateľa rádu menších bratov – minoritov sv. Františka. Minoriti prišli do Rakúska ešte za jeho života. V Steine postavili kláštor s Kostolom sv. Ulricha, uctievaného ako patróna vody. V čase reformácie v ňom skladovali soľ, v 16. storočí ho vrátili minoritom, v období sekularizácie sa stal majetkom mesta a znova plnil skladovacia funkciu, tentoraz to bol tabak. Od 20. storočia je galériou a koncertnou sálou.

Schody Rugierstiege vedú medzi malebnými domčekmi s minizáhradkami na skalnom brale nahor ku kostolu Frauenbergkirche s vysokou vežou, dominantnou siluetou Steinu. Egon Schiele ju často maľoval. Takmer tri a pol tonový zvon zvonieval pri požiaroch, v súčasnosti odbija už len umieračik. V druhej svetovej vojne mal byť roztavený, ale po vojne sa našiel

Veža kostola Frauenbergkirche

Dom na ulici Steiner Landstrasse s falošnou fasádou na 2. poschodí

pod transportným číslom 321 a dostal sa späť na svoje miesto vo veži. Kostol je pietnym miestom a spomienkou na padlých v oboch svetových vojnách.

Len pár krokov je vzdialená studňa Felsenbrunnen, centrum vínnej slávnosti, keď sa z nej namiesto vody môžete napiť vína. Je to časť tradície oslavy letného slnovratu v Steine. Ak to nestihnete práve v ten deň, môžete prejsť vyššie na ulicu Kellerstrasse a zastaviť sa na pohárik vína v jednej z miestnych pivníc. Vinári vám radi porozprávajú o práci vo viniči a pridajú k tomu aj historiky o Steine... ■

Pramene:

*Franz Schönfellner, Gregor Semrad: Krems und Stein
Walter M. Weiss – Gregor Semrad: Krems und Stein*

Stein - Kein Schiff legte bloß an, um Wein mitzunehmen, Gegenfahren wurden ausgeladen und machten Stein zum Handelszentrum. Viele Faktoren trafen hier zusammen, die zum rasanten Aufstieg der Stadt beitrugen. Stein hatte unter anderem ein Monopol als Salzniederlage, dazu kam der Weinexport. Stein wurde zwar im Jahr 1072 erstmals in einer Urkunde erwähnt – damit rund 80 Jahre nach Krems – doch etwa die „urfahr“ nach Mautern ist älter, ebenso wie durch die Raffelstätter Zollordnung (903-907) ein wehrhafter Ort gegenüber Mautern indirekt gesichert ist. Dazu kommen die Funde auf der Ried Altenburg in Stein, die eine slawische Siedlung ab dem 6. Jahrhundert bestätigen. Ende des 11. Jahrhunderts setzte dann eine rasante städtebauliche Entwicklung ein. Die Bürgerinnen und Bürger pflegten internationale Handelskontakte, ihr Wohlstand manifestiert sich bis heute im Stadtbild: reich verzierte Portale, figuraler Schmuck, Flach- und Runderker sowie Wandmalereien zeugen von den erfolgreichen Handelsbeziehungen. In den letzten Jahren erhielt Stein durch die Kunstmeile und die Donau Universität neue zukunftsweisende Impulse. (nach: <http://www.bergfex.at>)

DO STEINU A JEHO OKOLIA ZORGANIZOVANÝ RSKS 21. JÚNA 2014 VÝLET POD VEDENÍM JANY GREGOR-ROGLER. PRINÁŠAME PÁR POSTREHOV ÚČASTNÍKOV VÝLETU:

Srdečná vďaka za vydarený výlet, ktorý bol ako vždy perfektne pripravený. Aj pri spievaní v autobuse sa zase raz potvrdilo, že ľudové piesne ľudí spájajú a vytvárajú príjemnú atmosféru. Tešíme sa na ďalšie akcie.

S pozdravom Andrea Bodenstorfer

Boli sme veľmi spokojní, tešíme sa na ďalšie výlety a iné pekné akcie.

Mag. Elena Beda s rodinou

Ingrid Fux

MARTIN REPKA A JEHO NÁVRAT BOCIANOV

REŽISÉR MARTIN REPKA OSOBNĚ
UVIEDOL V PRIESTOROCH RAKÚSKO-
SLOVENSKEHO KULTÚRNEHO SPOLKU
27. MARCA 2014 SVOJ CELOVEČERNÝ
FILMOVÝ DEBUT NÁVRAT BOCIANOV

Foto: Archiv M. Repku

Návrat bocianov: Karol Csino (Karol) preváža na motorke Floriana Stettera (David)

Aj keď výber filmov v našom filmovom klube je pestrý, nie často je možné zaradiť do programovej ponuky snímku zo súčasnej slovenskej filmovej tvorby.

Premietanie filmu Návrat bocianov slovensko-nemeckej koprodukcie bolo v tomto smere príjemným spštením už aj z toho dôvodu, že uvedenia v spolkových priestoroch sa osobne ujal sám režisér Martin Repka. Stretnutie s mladým úspešným tvorcom si nenechali ujsť ani mnohí stáli návštevníci.

Po počiatočných technických problémoch, o ktoré, ako nám režisér povedal, nie je núdza ani pri nakrúcaní, sa podarilo za pomoci šikovného, technicky nadaného diváka rozblikať premietacie plátno.

Režisér Martin Repka pretlmočil do pôsobivej obrazovej reči scenár, ktorý napísal spolu s Eugenom Gindlom podľa jeho vlastného príbehu. Podobne ako on sám aj hlavná hrdinka filmu letuška Vanda žije v Nemecku, ale rodinné väzby má aj na Slovensku, kam prichádza za svojou babkou Magdalénou v neľahkej životnej fáze. Pokúša sa tu hľadať svoju identitu, ďalší smer životnej dráhy a vyriešenie partnerského vzťahu.

Aj napriek časovo náročným prípravám na významné filmové festivaly si pán Repka našiel čas a poskytol čitateľom nášho časopisu odpovede na otázky, ktoré ich zaujímali.

Váš otec je spisovateľ, mama prekladateľka, čo rozhodlo o tom, že ste sa vybrali k filmu?

Bol to Osud (s veľkým „O“)... Film som si sám nevybral, film prišiel za mnou. Od malička som túžil rozprávať príbehy a médium filmu sa mi zdalo najvhodnejším prostriedkom na rozprávanie príbehov v dnešnej dobe.

Režiu ste študovali na Slovensku, ktorá kinematografia vám je blízka?

Oslavujú ma úprimné filmy, v ktorých cítim snahu zachytiť svet, v ktorom žijeme a vyjadriť sa prostredníctvom emócií. Samozrejme som naklonený východoeurópskej filmovej tradícii, hlavne tvorbe z obdobia 60. až 80. rokov minulého storočia.

A aké sú vaše vzory v režisérskych tvorbe? Na ktorý film by ste nás rád upozornili, ktorý vás zaujal?

Vzory... to je ťažká otázka... z každého filmu sa dá niečomu priučiť a najväčším vzorom a inšpiráciou pre tvorbu je život samotný, ľudia, s ktorými žijem, a veci, ktoré sa dejú naokolo. To sú hlavné impulzy, ktoré mi poskytujú nápady, o ktorých ďalej premýšlam. Z histórie filmov si treba pozrieť snímku od Roberta Bressona „Pickpockets“ a určite treba poznať fascinujúce filmy od Haya Miyazakiho...

Korene máte na Slovensku, vyrastali ste v Nemecku. Čo vás priviedlo do Viedne a splnili sa vaše očakávania?

Bola to hlavne jej geografická poloha, nakoľko Viedeň leží presne medzi Slovenskom a Nemeckom, spojnicou, ktorá bola pre mňa najľahšie dostupnejšia a z toho teda automaticky vyšla najvhodnejšia lokalita. A moje očakávania? Myslím, že môžem skonštatovať, že sa mi naozaj splnili.

Určitý čas ste pobudli aj v Indii, dá sa povedať, že sa rád túlate svetom. Kde vás to ešte láka?

Ako som už spomenul, svet ľudí je mojím zdrojom inšpirácie, stretávanie rôznych kultúr a pobyt v novom prostredí je pohonným motorom mojej tvorby. Toto prelínanie rôznych kultúr je citelné aj tu vo Viedni, takže aj tu sa mi naskytá veľa podnetov. Uvidíme, kam všade ma ešte osud zaveje.

Vo vašom úspešnom filmovom debute Návrat bocianov sa stretli herci aj členovia filmového štábu rôznych národností, ako sa vám podarilo skĺbiť tieto rôzne etniká do podoby, akú ste si predsavzali?

Pomerne jednoducho, keďže sám v sebe spájam odlišné národnosti. Takže je to pre mňa prirodzený proces, to som ja a jednoducho som týmto spôsobom pretlmočil svoju výpoveď.

Napriek tomu, že sa vám podarilo využiť jazykovú a multikultúrnu rôznorodosť filmových postáv, nedošlo pri nakrúcaní k nejakým nedorozumeniam, či už rečovým alebo kultúrnym?

Režijná tvorba je postavená na princípe improvizácie a mojím cieľom je vždy z nevhody robiť výhodu, každé nedorozumenie sa dá tvorivo využiť. Jazyky sú síce odlišné, ale emócie

sú v každej kultúre na svete rovnaké, a keď sa sústreďte na emócie, je jazyk zrozumiteľný aj cez kultúrne bariéry.

Kde ste čerpali inšpiráciu na svoj ďalší úspešný krátkometrážny film Tanec tigra (Tiger Fight)?

Indiu som navštívil mnohokrát, a od mojej prvej návštevy som tam túžil natočiť film. Keď som natrafil na krátku poviedku od Ashoka Mitrana Tiger Artist, vedel som, že z toho vznikne snímka zrozumiteľná pre celý svet. Výroba filmu Tanec tigra bola úžasná skúsenosť, som šťastný, že som do toho išiel, láka ma dokonca robiť v budúcnosti v tomto smere aj dlhometrážny film.

Aké ocenenia ste už za filmy získali a ktoré si najviac ceníte?

Najviac si cením a vážim emocionálne reakcie divákov, ktorých dokážem rozosmiať a dojať. To je dôvod a moja motivácia, prečo to robím.

Čo pripravujete najbližšie? Bude to opäť niečo v takom multikultúrnom duchu?

Práve pracujem na scenári celovečerného filmu Kerkár, ktorý uvediem v júli ako projekt v príprave na tohtoročnom filmovom festivale v Karlových Varoch, ako aj na filmovom festivale v Jeruzaleme.

Ďakujeme za rozhovor a prajeme veľa ďalšej tvorivej invecie a úspechov.

MARTIN REPKA

Narodil v. r. 1975 vo Frankfurte nad Mohanom. Otec Peter Repka je básnik zo skupiny Osamelí bežci, mama je prekladateľka. Martin vyštudoval filmovú a televíznu réžiu pod vedením Ľubomíra Fífiky a Martina Šulíka na VŠMU v Bratislave. Po štúdiu pracoval ako filmový a televízny režisér a režisér reklám. Pôsobil ako scenárista, dramaturg a producent. Bol lektorom dejín svetového filmu na Univerzite v Pondicherry a na filmových školách LV. Prasad a SAE v Indii. Člen hlavnej poroty na Art Film Feste v roku 2012.

Výber filmografie: Návrat bocianov (Slovenská národná nominácia na Oskara v kategórii najlepšie zahraničný film za r. 2008), Skrývačky, Plávanie (krátky film, premiéra r. 2005 v Cannes), Posledná večera, Zlodeji, Smäd, Päť otupených zmyslov, Tanec tigra (2013).

Toskánsko

Foto: Ľubica Macura

Jožkov pozdrav z toskánskych pamiatok...

13. marca 2014 na klubovom večere v Rakúsko-slovenskom kultúrnom spolku sme vďaka **fotoreportáži** nášho člena **Jozefa Macura** bližšie spoznali jednu z najnavštevovanejších talianskych destinácií – kráľovnú Jadranského mora, mesto vody a mesto svetla – Benátky. Zanieteny fotograf nám priblížil bohatú históriu aj úžasnú architektúru tohto slávneho obchodného prístavu. Potom sme sa premiestnili do jedného z najkrajších regiónov Talianska – do Toskánska, ktoré je známe ako oblasť kvalitných vín, stále zelených olivových sádov a nekonečných alejí stĺpovitých cédrov. Prostredníctvom zaujímavej fotoreportáže, ktorej nechýbal ani typický Jožkov humor, sme sa ocitli aj v ďalších historických talianskych mestách, ktoré sú zapísané na Zozname svetového dedičstva UNESCO.

(iz)

Koreniny

Foto: Ingrid Žalneva

Prednášajúci Laco Filo

Vo štvrtok 3. apríla 2014 sa uskutočnila v našich priestoroch prednáška na tému: **Koreniny a ich účinok na naše zdravie**. Prednášal **Laco Filo**, člen Slovenskej botanickej spoločnosti, ktorý sa dlhé roky zaoberá štúdiom vlastností liečivých rastlín. Prednáška bola zameraná na rozšírenie znalostí o koreninách, ktoré takmer denne používame v našej kuchyni na dochucovanie jedál, napr. čierne korenie, estragón, rasca a pod., ako aj o rôznych exotických druhoch korenia, ich správnom používaní, ale tiež o ich účinkoch na ľudský organizmus. Dozvedeli sme sa, ktoré koreniny majú liečivé účinky, ktoré pôsobia ako afrodisiaká, pomáhajú tráveniu, prípadne ktoré môžu spôsobiť aj ujmu na zdraví. Po skončení prednášky sme od pána Fila dostali milý mail, v ktorom sa nám poďakoval za umožnenie prednášky i príjemné privítanie. Tí, ktorí prednášku nestihli, sa o tejto téme môžu dozvedieť viac na: <http://prednasa.blogspot.sk/2013/07/laco-zachar.html>

(iz)

Na návšteve Umelecko-historického múzea vo Viedni

Za takmer letného, slnečného počasia sa sobotné popoludnie 22. marca 2014 ponáhľala skupinka členov RSKS do viedenského Umelecko-historického múzea (KHM - Kunsthistorisches Museum). Na prehliadke nás sprevádzala certifikovaná sprievodkyňa Jana Gregor-Rogler a poskytla nám odborný výklad.

Na začiatku návštevy múzea sme zamierili k mimoriadnej výstave slávneho francúzskeho klenotníka Gustava Fabergého, ktorý na objednávku ruských cárov vyrábala zo zlata a drahých kameňov vajcia. Cári ich potom dávali do daru svojim manželkám na Veľkú noc. Tieto umelecké diela sú úžasnou kombináciou drahých materiálov a nekonečných hodín mravčej práce. Každý detail je úplne presne a dokonale vypracovaný, mnohé časti sú viditeľné až pod lupou.

Vajčička skrývali v sebe maličkú hračku ako prekvapenie: napríklad loď-krížnik alebo vláčik transsibírskej železnice, ktorý sa dal kľúčikom natiahnuť. Posledným vagónom bola kaplnka, vajce bolo vyrobené v tom istom roku, keď bola železnica uvedená do prevádzky.

Ďalej sme si pozreli časť „Kunstammer“, ktorá sa nachádza v impozantných priestoroch múzea. Tu nás zaujal model kremnickej bane, ktorý dostal pravdepodobne František Jozef I. do daru. Kremnica a Banská Štiavnica boli významné strategické mestá monarchie, ktoré panovníci často navštevovali. Videli sme aj busty Habsburgovcov s typicky vystúpenou dolnou perou, ako aj slávnu Salieru, o ktorej sa už veľa popisalo, hlavne preto, že v roku 2003 ju ukradli a po 1000 dňoch ju znovu našli a vrátili do múzea. Na záver sme si ešte prezreli staré mince, z ktorých viaceré boli vyrazené práve v Kremnici.

Z návštevy múzea nám zostalo množstvo pekných spomienok. KHM je skutočne múzeom svetového formátu, ktoré sa nedá prejsť na jeden či dva razy. Treba sa tam vraciť stále znova a vždy niečo nové objavovať.

Andrea Bodenstorfer

Pozvánka na púť Slovákov do Mariazelli

Sobota 20. septembra 2014

- slávnostná svätá omša v bazilike v slovenskom jazyku
- celebruje ThDr. Marian Červený PhD., spolu s Lic. Theol. Pavlom Dubovským
- farárom Muttergotteskirche Viedeň

- návšteva perníkového múzea, ochutnávka perníkov a medoviny

- krížová cesta alebo prechádzka po krásnej mariazellskej prírode

Poplatok za dopravu vrátane vstupného do perníkového múzea Pirker:

Členovia RSKS 25,00 €

Nečlenovia 28,00 €

Odporúčame objednať si obedové menu v cene 11 € (polievka, šalát, hlavné jedlo, dezert – každý si hradí sám), ktoré nám ušetrí čas aj peniaze oproti individuálnemu objednávaníu podľa jedálneho lístka. Prosíme nahlásiť záujem pri prihlasovaní.

Odchod: Schwedenplatz 7:30

Návrat: Schwedenplatz 19:00

Sprevádza certifikovaná sprievodkyňa Ing. Jana Gregor-Rogler

Prihlášky najneskôr do 10 septembra 2014:

Tel: 0676/9713113

E-Mail: j.gregor@tmo.at

Foto: Jana Gregor-Rogler

Mariazellská bazilika

4. Danube Challenge Tennis Cup 2014

27.9.
8:00

záväzné prihlášky:
do 20.9.2014
sport@slovaci.at
+43 676 717 11 77

TENNIS POINT

Baumgasse/Ecke Nottendorfergasse, 1030 Viedeň

štartovné: 27€

v cene je zahrnuté: bufet vo forme švédskych stolov,
minerálka, kurty, lopty, ceny, sauna, fitness a squash

kategórie:

mužské, ženské a zmiešané štvorhry

BOTSCHAFT DER
SLOWAKISCHEN
REPUBLIK

Generálny partner:

Hlavní partneri:

Partneri:

PARTNERI TENISOVÉHO TURNAJA
DANUBE CHALLENGE TENNIS CUP 2014

Zum ersten Mal in Wien
**Slowakischer Abend
auf der Donau**
mit dem Jazzstar Peter Lipa

und anderen exklusiven slowakischen Künstlern,
sowie einer Weindegustation

Schiffahrt mit der MS Admiral Tegethoff

Abfahrt ab Reichsbrücke:

Anlegestelle Nr. 5, Handelskai 265, 1020 Wien (U1 Vorgartenstraße)

27. 9. 2014, 18:00 Uhr

Eintritt: ab 17:30 Uhr, Abfahrt: 18:30 Uhr

Foto: Miroslav Džurina

Info: SK&Wien +43/699 11225099, www.skundwien.at

Kartenvorverkauf mit Tischreservierung:

SK&Wien skundwien@gmx.at,

FLORA TOUR Schiffstation Schwedenplatz, 1010 Wien

oder www.wien-ticket.at

WIKI-FORUM
158885

MILÍ ČLENOVIA A PRIATELIA RAKÚSKO-SLOVENSKEHO KULTÚRNEHO SPOLKU!

Ďakujeme za vašu priazeň a dovoľujeme si vám pripomenúť, že aj vďaka vašej podpore môže časopis vychádzať.

Či už formou členského alebo dobrovoľného príspevku podporte naše aktivity, aby ste aj v budúcnosti našli časopis Pohľady vo svojej schránke.

ĎAKUJEME!

- Riadny člen: 1 rok / € 23,-
2 roky / € 42,-
- Študent: 1 rok / € 7,-
2 roky / € 12,-
- Podporujúci člen: 1 rok / € 50,-

Názov konta: Österr.-Slowakischer Kulturverein
IBAN: AT566000000092040212
BIC: OPSKATWW
Bawag P.S.K.

www.slovaci.at

Zmena programu vyhradená!
Programmänderungen vorbehalten!

IMPRESSUM

Pohľady, redakcia:
adresa, telefón a fax ako pri vydavateľovi.
Vydavateľ: Rakúsko-slovenský kultúrny spolok - Österreichisch-Slowakischer Kulturverein
Otto-Bauer-Gasse 23/11, 1060 Wien,
Tel.: 00431/596 13 15, Fax: 00431/595 57 99
Šéfredaktorka: Ingrid Žalnéva
Redakčná rada: Ingrid Konrad, Zuzana Lettner, Vlado Mlynár, Jozef Macura, Martina Víglašská
Jana Gregor-Rogler
Lektorka: Marta Bábiková
Grafická úprava: Gabriel Štrba
Články podpísané menom alebo skratkou autora nemusia vyjadrovať mienku redakcie.
Redakcia si vyhradzuje právo príspevky krátiť a upravovať.
Tlač: Tlačiareň Dóša, s.r.o. Bratislava

Tento časopis vychádza vďaka finančnej podpore Úradu rakúskeho spolkového kancelára.
Die Herausgabe dieser Zeitschrift wird aus Mitteln der Volksgruppenförderung des Bundeskanzleramtes der Österreichischen Republik gefördert.

REDAKČNÁ UZÁVIERKA
ČÍSLA 3/2014 JE 31. OKTÓBRA 2014

Sekretariát RSKS
Otto Bauer Gasse 23/11, 1060 Wien
Úradné hodiny: utorok: 09.00 – 10.30
štvrtok: 18.00 – 19.30
T 0043(0)1/596 13 15
rsks@slovaci.at, sova@slovaci.at
www.slovaci.at

Rímskokatolícke bohoslužby v slovenskom jazyku
Každú nedeľu a vo sviatok o 18.00 hod.
Pfarre an der Muttergotteskirche,
Jacquingasse 53, 1030 Wien

Bei Nichtzustellung bitte zurück an ÖSKV,
A-1060 Wien, Otto Bauer Gasse 23/11.
Österreichische Post AG,
Info. Mail Entgelt barbezahlt

INZERCIA/ ANZEIGEN
pre členov a dobrovoľných prispievateľov zdarma/ für die Vereinsmitglieder und Förderer kostenlos. Ceny/ Preise:
do 50 slov bez obrázku/ bis 50 Wörter ohne Bild € 5,-
do 50 slov s obrázkom/ bis 50 Wörter mit Bild € 7,-
S obrázkom alebo bez obrázku/ mit oder ohne Bild
• 1/8 A4 € 10,-
• 1/4 A4 strany € 15,-
• 1/2 A4 strany € 20,-
• A4 strana € 40,-